TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

3'üncü Toplantı
21 Ekim 2026 Çarşamba

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyonun bugünkü gündeminde 2027 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'nin ve 2025 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin sunumunun bulunduğuna ilişkin açıklaması

III.- USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER

1.- 2027 bütçesinde revizyon yapılıp yapılmaması, bütçenin takibi ve bütçenin görüşülme usul ve esasları hakkında görüşme

IV.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) Kanun Teklifleri

1.- 2027 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/282) ve 2025 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/281) ile Sayıştay tezkereleri

V.- KARARLAR

1.- 2027 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/282) ve 2025 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/281) ile Sayıştay tezkerelerinin görüşmelerinde uygulanacak usul ve esaslara ilişkin karar

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

-----0-----
3'üncü Toplantı
21 Ekim 2026 Çarşamba
-----0-----

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu saat 14.37'de açılarak iki oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Mehmet Muş, Komisyonun bugünkü gündeminde 2027 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'nin ve 2025 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin sunumunun bulunduğuna ilişkin açıklama yaptı.

2027 bütçesinde revizyon yapılıp yapılmaması, bütçenin takibi ve bütçenin görüşülme usul ve esasları hakkında görüşme yapıldı.

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz tarafından, 2027 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/282) ve 2025 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/281) hakkında sunum yapılarak kanun tekliflerinin görüşmelerine başlandı.

2027 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2025 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ile Sayıştay Raporlarının Plan ve Bütçe Komisyonundaki görüşmeleri usulüne ilişkin olarak;

1) Komisyonda konuşma sürelerinin bütçenin geneli üzerindeki görüşmelerde siyasi parti grupları adına konuşmalar için yirmi dakika, Komisyon üyeleri için yirmi dakika, üye olmayan milletvekilleri için beş dakika; kamu idarelerinin bütçeleri üzerindeki görüşmelerde ise siyasi parti grupları adına konuşmalar için yirmi dakika, Komisyon üyeleri için on dakika, üye olmayan milletvekilleri için beş dakika şeklinde belirlenmesi; konuşmalarda ilave süre uzatımı yapılmaması; siyasi parti grupları adına konuşmaların en fazla 2 milletvekili tarafından kullanılabilmesi,

2) Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin söz talepleriyle ilgili olarak, her bir siyasi parti grubunun Komisyonda sahip olduğu üye sayısının en fazla 2 katı kadar üye olmayan milletvekiline söz verilebilmesi, grubu bulunmayan her siyasi parti için 2 milletvekilinin söz talebinin karşılanması; söz kaydının müzakerelerin başlamasını takiben iki saat içinde, kendi siyasi parti gruplarıyla istişare ederek Komisyon sözcüleri aracılığıyla Komisyon Başkanlık Divanına bildirilmesi, bu süreden sonra yapılacak başvuruların dikkate alınmaması,

3) Grup adına konuşmalar hariç, toplantıda bulunan Komisyon üyelerinin konuşma süresinin yarısının Komisyon üyesi olmayan milletvekiline aktarılabilmesi ve bu süre aktarımının 2'nci maddedeki kontenjanı aşmamak kaydıyla bir birleşimde en fazla 2 Komisyon üyesi olmayan milletvekiliyle paylaşılabilmesi; bu kapsamda, Komisyon üyesi olmayan milletvekilinin yalnızca 1 Komisyonun üyesinin süresini kullanabilmesi, Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin kendilerine tanınan konuşma sürelerinin uzatılmaması,

4) Sayın Bakanların bütçe, kesin hesap ve Sayıştay raporlarına ilişkin sunuş konuşmalarının otuz dakika, sorulara verecekleri cevapların otuz dakika olarak belirlenmesi,

5) Söz ve soru sırasında Komisyon üyelerine öncelik verilmesi,

6) Soru sorma süresinin Komisyon üyeleri için on dakika, üye olmayan milletvekilleri için beş dakika olmak üzere toplam on beş dakika şeklinde belirlenmesi,

7) 2027 yılı bütçe görüşmeleri sırasında ihtiyaç duyulabilecek teknik düzeltmelere ilişkin olarak bütçe ve kesin hesap raporu ve eklerinde Komisyon Başkanlık Divanına redaksiyon yetkisi verilmesi,

8) Gerekli hâllerde ivediliği olan kanun tekliflerinin Komisyon gündemine alınıp müzakere edilebilmesi,

9) Görüşmelerde görüntü alınmasına ilişkin hususla alakalı olarak Plan ve Bütçe Komisyonunda uygulanmakta olan teamülün devam ettirilmesi,

10) Müzakere programında meydana gelebilecek yer değişiklikleri konusunda Komisyon Başkanlık Divanına yetki verilmesi,

Kabul edildi.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, saat 17.44'te toplantıya son verildi.

21 Ekim 2026 Çarşamba
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 14.37
BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)
BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)
SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)
KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)
----- 0 -----

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız, Komisyonumuzun değerli üyeleri, Bakan Yardımcımız, Strateji ve Bütçe Başkanımız, kamu kurum ve kuruluşlarımızın çok kıymetli bürokratları, yazılı ve görsel basınımızın değerli temsilcileri; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Toplantı yeter sayımız vardır.

Komisyonumuzun 3'üncü Birleşimini açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyonun bugünkü gündeminde 2027 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'nin ve 2025 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin sunumunun bulunduğuna ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Gündemimizde (1\282) esas numaralı 2027 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile (1/281) esas numaralı 2025 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin Cumhurbaşkanı Yardımcımız tarafından Komisyona sunuluşu bulunmaktadır.

Değerli milletvekilleri, Sayın Yılmaz'a söz vereceğim.

III.- USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER

1.- 2027 bütçesinde revizyon yapılıp yapılmaması, bütçenin takibi ve bütçenin görüşülme usul ve esasları hakkında görüşme

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta, söz talebiniz mi var?

ERHAN USTA (Samsun) - Usulle ilgili çok kısa bir söz talebim var.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şimdi, değerli milletvekilleri, bugün, tabii, bütçenin ilk günü. Geçmiş dönemdeki çalışma yöntemimiz neyse aynı şekilde gidiyorum ancak bugün ilk gün, usulle alakalı dile getirecek olanlar varsa dinleyeceğim. İnşallah bu son usul tartışmamız olur.

Sayın Usta, buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, hoş geldiniz.

Değerli bürokratlar, hoş geldiniz.

Şimdi, Sayın Başkanım, konu şu: Biz 2027 yılı bütçesini görüşüyoruz, görüşmelerin hayırlı olmasını dilerim. Bu bütçe orta vadeli programa dayandırılan bir bütçe. Malumunuz olduğu üzere, orta vadeli program da 6 Eylül 2026 tarihinde açıklandı yani fon krizi 17 Eylülde oldu, ortaya çıktı, orta vadeli program ondan on bir gün önce, 16 Eylülde açıklandı. Tabii, 6 Eylülde açıklandı ama onun çalışmaları -ta hazirandan itibaren- haziran, temmuz, ağustosta yoğunlaşarak devam etti. Dolayısıyla, açıklanan bütçe... Bütçe de orta vadeli programdan bir farklılık göstermiyor, onu biliyoruz. Orta vadeli programın bütün makro çerçevesi ve rakamları, bütçe rakamları aynı. Sadece harcamalarda 3 milyar liralık artış var, o çok önemli bir şey değil. Dolayısıyla orta vadeli programı aynen yansıtan bir bütçe. Şimdi fakat orta vadeli programdan sonra Türkiye'de çok farklı bir şey oldu, bir fon krizi yaşıyoruz. Bakın, bunu polemik olsun diye söylemiyorum, fon soygunu filan demeyeceğim. Bir fon krizi yaşıyoruz, yaşadığımız fon krizinin Türkiye ekonomisi üzerinde hem kamu maliyesi açısından hem de makroekonomik çerçeve açısından çok ciddi etkileri olacak; bu etkileri zaten görmeye başladık. Şimdi, dolayısıyla şu anda görüşeceğimiz bütçe, sizin sunumunu yapacağınız, efendim, işte, gelecek haftadan itibaren görüşeceğimiz bütçe, bu fon krizi nedeniyle ortaya çıkacak kamu maliyesi yüklerini -her ne kadar kamuya yük gelmeyecek deseniz bile- veya onun ortaya çıkaracağı makroekonomik çerçeveyi yansıtmıyor. Şimdi, makroekonomik çerçeve değişirse bütçe büyüklükleri de değişir, isterseniz kamu maliyesinden hiçbir katkı yapmayın fon mağdurlarının mağduriyetinin giderilmesinde. Kaldı ki biliyorsunuz, Katılımevim için Emlak Katılım aldı ve şu anda Varlık Fonu, Emlak Katılımın alması nedeniyle oradan kamu maliyesi yükü geldi. Onun bütçe üzerinde bir şekilde, nakit dışı tahvil şeklinde bir yükü zaten gelecek. İsterse yük gelmesin ama makroekonomik çerçeve değişiyor. Mesela, siz 3,3 büyüme öngörüyorsunuz 2026 yılı için, şu anda IMF "2,7" diyor bizim büyümemize ve ben inanıyorum ki -keşke olmasa, inşallah olmaz ama- önümüzdeki günlerde bu büyüme tahminleri daha da aşağı çekilecek. Dolayısıyla Sayın Başkan, sizden talebim şudur: Bu bütçe bence görüşülemez, bu bütçe bence görüşülmemeli daha doğrusu çünkü bu bütçenin dayandığı makroekonomik çerçeve ve dayandığı kamu maliyesi çerçevesi değişmiştir. O yüzden ya en azından bir revizyon yapılmalı... Bugün burada sunum mutlaka... Tabii, sizin 16 Ekimde Meclise sunduğunuz çerçeveyi burada şey yapacaksınız. Dediğim gibi, çerçevesi değişti, dayandığı makroekonomik göstergeler, tahminler, projeksiyonlar değişti. Dolayısıyla bu şartlar altında ben bu görüşmenin, bu bütçenin sağlıklı olacağını düşünmüyorum, bir revizyon mutlak surette gerekecektir. Bu çerçevede usul dediğim de o yüzdendi Sayın Başkan; sizden talebim bu bütçenin görüşülmemesi şeklindedir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, teşekkür ediyorum.

Sayın Kısacık, sizin...

SADULLAH KISACIK (Adana) - Yine usul hakkında Başkanım... Çünkü bu dinamik süreçle ilgili konuşma yapmak istiyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, buyurun.

SADULLAH KISACIK (Adana) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, hoş geldiniz.

Sayın Bakan Yardımcılarımız, değerli bürokratlar, değerli milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, Türkiye çok dinamik bir ülke, sürekli dinamik şeyler yaşıyor ama biz bütçeyi burada yılda bir kez... İşte, ilk önce Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız geliyor, genelini anlatıyor. Sonra Değerli Bakanlarımız geliyor, burada bütçeyi sunuyor. Bütçe burada oylanıyor ve ta bir sonraki yıla kadar hiçbir işlem yapmadan, hiçbir takip yapmadan Parlamento olarak bir sonraki bütçeye kadar biz bütçeyle ilgili hiçbir şey konuşmuyoruz; ne takip ne denetim ne hedeflerden sapma gibi herhangi bir süreç olmuyor. Şimdi, bu anlamda, bütçenin onaylandıktan sonra takibini dinamik bir sürece yaymamız lazım. Avrupa parlamentolarına baktığınız zaman, bütçe takibi parlamentolarda dinamik bir şekilde takip ediliyor hatta bununla ilgili ofisler bile var yani bütçe ofisleri bile var, gerçekleşen sapmaları... Eğer sapma olduysa neden oldu, bütçeye ek yükü var mı, bununla ilgili neler yapılabilir? O anlamda ben şunu öneriyorum, bununla ilgili kanun teklifi de vereceğiz: Bütçeyi gelin, yılda bir kez Parlamentoda el indirip el kaldırıp sadece bakanların burada sunum yaptığı bir süreç olmaktan çıkarıp, bütçenin takibini dinamik bir şekilde yapıp, varsa eğer güncellemeler bununla ilgili Parlamento desteği de verip bunu yıla yaymayı burada öneriyorum Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım.

İşte biraz önce Sayın Usta'nın anlattığı konu da bunlardan bir örnek. Şu anda büyük bir fon krizi yaşıyoruz. Belki bunun kamuya maliyeti yok diyoruz ama belki olacak, belki dolaylı yönden olacak, başka şeyler olacak. Coğrafyamız çok dinamik, çok dinamik; coğrafyamızda çok dinamik gelişmeler var. Onun için bununla ilgili bütçe hakkını, milletin bize verdiği denetimini sadece yılda bir kereye, bir güne değil -Bakanlık anlamında da söylüyorum- bunu yıla yayan, çeyreklere yayan veya en azından aynı Merkez Bankasındaki gibi... Nasıl Merkez Bankası yılda iki kez gelip burada sunum yapıyor; bütçeyle ilgili gelişmeleri de burada en azından yılda iki şekilde, bir rapor verme, bir sunum yapma şeklinde Parlamentonun denetimini güçlendirmeliyiz diyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sağ olun.

Sayın Akay, sizin...

CEVDET AKAY (Karabük) - Ben de usul yönünden birkaç saptama söyleyeceğim; sizin yönetiminizle alakalı başlayacağız, birkaç da görüşümüzü söyleyeceğiz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

CEVDET AKAY (Karabük) - Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyeleri, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, kıymetli hazırun; ben de hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Bütçemizin ülkemiz için hayırlı olmasını diliyorum gönülden. Şimdi, tabii, bütçede usul, teknik, yöntem önemli ama bir taraftan da toplanan vergilerin nerelere harcandığıyla ilgili, vatandaşların istekleri doğrultusunda harcanıp harcanmadığıyla ilgili, bütçe hakkıyla ilgili, denetimle ilgili bazı sıkıntılarımız var. Şimdi, baktım ben, yıllardır hep talepte bulunulmuş, bütçe görüşmelerinin Komisyonda devam ettiği süre içerisinde halkımızın da erişebilmesi açısından Sayın Başkanım, canlı yayınla ilgili talepler olmuş. Bu canlı yayınla ilgili en azından bir gelişme olmamış şimdiye kadar. Canlı yayınlanmasını biz bir kez daha buradan vurgulamak istiyoruz. Yani burada ne olup bittiğini, vekillerin konuşmalarını, Hükûmetin verdiği cevapları, kamu kurum ve kuruluşların ödeneklerinin nasıl harcandığını burada açıkça herkesin görmesi çok çok önemli.

Bununla bağlantılı bir şeyi de özellikle vurgulamak isterim: Sivil toplum kuruluşlarının, sendikaların ve ilgili temsilcilerin de gerektiği konularda burada hazır bulunması -ki bir kısmı hazır bulunuyor ama yeterli değil- onların da sorularına cevap verilmesi ve kaynakların nasıl, nerelere kullanıldığıyla ilgili de onların da burada tatmin olması gerçekten önemli. Örneğin, mesela, kademeli emeklilik bekleyenler var, bir günle on yedi, yirmi yıl kaybolmuş; taşeron işçiler var, kadroya alınması gereken; işte, atanması gereken mühendislerle alakalı kamu mühendislerinin pozisyonları, akademisyenlerin pozisyonları, Tarım Kanunu gereği ayrılması gereken ödeneklerin yetersizliği gibi bütün bu konuların burada açıkça tartışılması ve kamuoyunun da bilgisinin olması gerekiyor.

Bir de kesin hesapla ilgili bir şey söylemek isterim. Şimdi, kesin hesap çok çok önemli, 2025 yılının kesin hesabını da görüşeceğiz. Bunun ayrı bir komisyonla denetlenmesi, incelenmesi ve görüşülmesi gerektiğine inanıyoruz. Şimdi, bu mümkün değilse de Plan ve Bütçe Komisyonunun altında bir alt komisyonla, aramızdan, milletvekillerinden seçilecek bir komisyonla daha sıkı ve daha geniş bir zaman ayrılması... En azından, bugünkü sizin sunumunuzun arkasından haftaya biz başlayacağız salı günü; bir günü kesin hesap için ayırmak ve diğer bir günde de normal bütçemizi görüşmek daha faydalı ve daha sağlıklı olur diye düşünüyorum.

Bütün bunların dikkate alınmasını Sayın Mehmet Muş Başkanımızın da takdirine sunuyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ederim.

Sayın Arı, sizin...

CAVİT ARI (Antalya) - Sayın Başkanım, ben de çok kısa...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Söz vereceğim de sizin ne?

CAVİT ARI (Antalya) - Usule ilişkin...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Hepiniz benim usulümle mi alakalı...

CAVİT ARI (Antalya) - Sizin usulünüzün usule uygun olmadığını düşünüyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun, peki.

CAVİT ARI (Antalya) - Evet, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımıza ve kıymetli bürokratlara öncelikle hoş geldiniz diyorum.

Tabii, temennimiz, 2027 yılı bütçesinin ülkemizdeki birçok sorunları çözecek bir bütçe olmasıdır. Bu niyetle burada biz de arkadaşlarımızla bu bütçe sürecinde çalışacağız. Tabii, gönül ister ki hazırlanmış olan bütçenin adaletli bir bütçe olması. Toplumda

ihtiyaç sahibi mağdur kesimler başta olmak üzere adaletli bir bütçe dağılımının olmasını bekleriz ve isteriz. Bu nedenle de bu bütçe çalışma sürecinde, milletvekili arkadaşlarımızın grubumuz adına düşüncelerini uygun bir şekilde, rahat bir şekilde ifade edebileceği bir çalışma ortamının hazırlanmasını ve sesimizin, düşüncelerimizin, güçlü bir şekilde duyurulabilecek bir ortam yaratılmasını beklediğimizi ifade etmek istiyorum.

Şimdiden sizlere ve bütün arkadaşlarımıza kolaylıklar diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, 2027 bütçesi Anayasa ve ilgili mevzuat çerçevesinde Meclise sunuldu ve Komisyonumuza havale edildi, biz de bunu sizlere dağıttık ve gündem olarak önümüze geldi, bugün de sunumunu alacağız. Dolayısıyla, Komisyonun mevcut gündemiyle biz devam edeceğiz. Burada gündeme getireceğiniz görüşler çerçevesinde değişiklik yapılır yapılmaz; o, Komisyonun takdirinde, ona bir diyeceğim söz konusu değil. Usulle alakalı yani her çalışma dönemi öncesinde aldığımız bazı kararlar var. Bugün sunum alındıktan sonra Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımızı uğurlayacağız, ondan sonra biz burada sizlerle kısa bir toplantı yapıp -önümüzde yaklaşık otuz günlük bir çalışma süremiz olacak- bu süreye ilişkin usul kararımızı orada almış olacağız. Bu konuyla alakalı söyleyeceklerim bunlar.

IV.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) Kanun Teklifleri

1.- 2027 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/282) ve 2025 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/281) ile Sayıştay tezkereleri[1]

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şimdi, müsaadenizle, Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Cevdet Yılmaz'a bütçe sunumu için söz vereceğim ancak daha önce bürokratların kendilerini Komisyona tanıtmasını bekliyoruz.

Tek tek kendinizi tanıtırsanız...

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, teşekkür ediyorum.

Başkanım, buyurun.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ - Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Plan ve Bütçe Komisyonumuzun çok kıymetli üyeleri; sizleri şahsım ve Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan adına saygıyla selamlıyorum.

2027 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile 2025 Yılı Kesin Hesap Kanunu Teklifi görüşmelerinin ülkemiz ve milletimiz için hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

2027 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi 16 Ekim 2026 tarihinde millî iradenin tecelligâhı Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur. 2025 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ve Sayıştay raporları da yine Anayasa ve kanunlarda yer alan takvim uyarınca hazırlanarak Gazi Meclisimize takdim edilmiştir. Bütçemiz AK PARTİ hükûmetlerimizin hazırladığı 25'inci, Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin ise 9'uncu bütçesidir. Aynı zamanda, Türkiye Yüzyılı hedeflerimiz doğrultusunda hazırlanan 4'üncü bütçemizdir. Bu devamlılık, ülkemizde tesis ettiğimiz siyasi istikrarın ve güçlü yönetim anlayışımızın en somut göstergelerinden biridir. Bizlere bu onuru yaşatan aziz milletimize şükranlarımı sunuyorum.

Son çeyrek asırda, ülkemizin elde ettiği ekonomik ve sosyal kazanımlar temelinde, siyasi istikrar, güven ortamı ve milletimizin desteği bulunmaktadır. Kalkınma hamlemize, Türkiye Yüzyılı vizyonumuza ve gelecek çeyrek asırlık hedeflerimize ulaşmamızda da milletimizin ortaya koyduğu irade en büyük dayanağımız olacaktır. Bu birikimden aldığımız güçle ülkemizi daha müreffeh ve küresel ölçekte daha etkili bir konuma taşımak için kararlılıkla çalışmayı sürdüreceğiz. Vatandaşlarımızın ihtiyaçlarını ve ülkemizin orta ve uzun dönemli hedeflerini esas alarak hazırladığımız 2027 yılı bütçesi bir dayanıklılık, refah ve dönüşüm bütçesidir. Temel yaklaşımımız, dünyanın içinde bulunduğu çoklu krizlere ve çevremizde gelişen hadiselere karşı ekonomik ve sosyal dayanıklılığımızı daha da güçlendirmektir.

Ekonomik dayanıklılık kapsamında makroekonomik istikrarı korumayı, yatırım, istihdam, üretim ve ihracat kapasitemizi geliştirmeyi, ekonomimizin dış şoklara karşı direncini artırmayı hedefliyoruz. Sosyal dayanıklılık kapsamında ise toplumsal birliğimizi daha da pekiştirmeyi, vatandaşlarımızın değişen koşullar karşısında refahını ve fırsatlara eşit erişimini desteklemeyi, ekonomik kazanımların toplumun tüm kesimlerine adil biçimde yansımasını gözetiyoruz. Bu iki boyutu birbirini tamamlayan bir anlayışla ele alarak milletimizin refahını kalıcı biçimde artırmayı amaçlıyoruz. Bu ana çerçeveyi savunma sanayimiz başta olmak üzere tüm stratejik sektörlerimizde teknolojik dönüşümü hızlandırarak ve katma değeri yükselen bir yapı inşa ederek tahkim edeceğiz.

Kalkınma planı ve orta vadeli programımızla uyumlu olarak hazırlanan bütçemiz, kaynakların öncelikli alanlara yönlendirilmesini, üretken kapasitenin artırılmasını ve beşerî sermayenin güçlendirilmesini esas almaktadır. Fiziki altyapımızın geliştirilmesi, kamu hizmetlerinin niteliğinin yükseltilmesi ve ülkemizin rekabet gücünün artırılması bu çerçevenin temel unsurlarıdır. Nitelikli ve yüksek büyüme, sosyal adalet ve çevresel sürdürülebilirlik kalkınma politikalarımızın esasını oluşturmaya devam edecektir. Kadınların ve erkeklerin, gençlerin ve çocukların, yaşlılarımızın ve engelli vatandaşlarımızın, işçilerimizin, memurlarımızın, çiftçilerimizin, esnafımızın, sanayicilerimizin ve emeklilerimizin ihtiyaçlarını gözetmek, kamu kaynaklarını hakkaniyetli ve etkin biçimde kullanmak en temel sorumluluğumuzdur. Sosyal politikalarımızı ekonomik politikalarımızın tamamlayıcı bir unsuru olarak görmekte, çalışma hayatına katılımı, nitelikli istihdamı ve fırsat eşitliğini güçlendiren uygulamalara özel önem vermekteyiz. Kalıcı refah artışının ön koşulu fiyat istikrarının sağlanması ve makroekonomik dengelerin sürdürülebilir şekilde güçlendirilmesidir. Bu doğrultuda, para, maliye ve gelirler politikaları arasındaki güçlü eş güdümün devamı, mali disiplinin korunması, kamu harcamalarında etkinliğin artırılması ve dezenflasyon sürecinin desteklenmesi bütçemizin temel dayanaklarını oluşturmaktadır. Deprem harcamaları

1. (1/282) ve (1/281) esas numaralı Kanun Teklifleri tutanağa eklidir.

hariç kamu harcamalarının kontrol altında tutulması ve bütçe açığının kademeli olarak azaltılması yoluyla ekonomimizin dayanıklılığını daha da artırmayı amaçlıyoruz.

Küresel ölçekte artan belirsizlikler, jeopolitik gerilimler ve enerji piyasalarındaki dalgalanmalar ekonomik dayanıklılığın ve arz güvenliğinin önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Bu ortamda gıda ve enerjide arz güvenliğini güçlendirmek, üretim zincirlerinin sürekliliğini sağlamak ve ekonomimizin dış şoklara karşı direnç kapasitesini yükseltmek üzere yapısal dönüşüm adımlarına hız veriyoruz. Özellikle sosyal konut ve kiralık sosyal konut projeleriyle konut arzını artırmayı, barınma imkânlarını geliştirmeyi ve arz yönlü politikalar aracılığıyla enflasyonla mücadeleyi desteklemeyi hedefliyoruz. Uluslararası örneklerde de görüldüğü üzere kamunun yanı sıra belediyeler ve özel sektör gibi farklı aktörlerin de dâhil olduğu iş birliği modellerinin yaygınlaştırılmasıyla uygun koşullarda konuta erişimin artırılmasını hedefliyoruz. Yeşil ve dijital dönüşüm ülkemizin üretim yapısını geleceğe hazırlayan stratejik alanlar arasında yer almaktadır. Yüksek katma değerli üretimin, araştırma ve geliştirmenin, yenilikçiliğin ve teknolojik girişimciliğin desteklenmesi, sanayimizin verimlilik ve rekabet gücünün artırılması bu bütçede karşılığını bulmaktadır. Yapay zekâ ve dijital teknolojilerden etkin şekilde yararlanırken insanı merkeze alan, güvenli ve etik kullanım ilkelerini gözeten bir dönüşüm anlayışını benimsiyoruz.

Ekonomik ve sosyal dayanıklılığı artıracak bir kompozisyonla hazırlanan bütçemiz ülkemizin dijital ve yeşil dönüşüm önceliklerini de barındırmasıyla rekabet gücümüzü pekiştirecektir. Türkiye olarak ekonomik büyüme ile çevresel sürdürülebilirliği birlikte gözeten, ülkelerin farklı koşullarını ve kalkınma ihtiyaçlarını dikkate alan, dengeli ve uygulanabilir çözümlerin geliştirilmesine katkı sağlamayı hedefliyoruz. Bu yıl ülkemizin ev sahipliğinde Antalya'da gerçekleştireceğimiz Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 31'inci Taraflar Konferansı kısaca COP31, iklim değişikliğiyle mücadelede uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi, iklim finansmanına erişimin kolaylaştırılması ve yeşil dönüşümü destekleyen somut adımların hızlandırılması açısından ülkemiz için önemli bir fırsat sunacaktır.

Türkiye'nin kalkınma hedefleri güçlü bir üretim ve ihracat yapısının yanı sıra, nitelikli insan kaynağına, bilimsel kapasiteye ve etkin kamu hizmetlerine dayanmaktadır. Eğitimden sağlığa, tarımdan sanayiye, ulaştırmadan enerjiye kadar bütün alanlarda kaynaklarımızı ülkemizin uzun vadeli ihtiyaçları ve verimlilik esasları doğrultusunda kullanmayı sürdüreceğiz. Böylece büyümenin istihdam oluşturma kapasitesini geliştirmeyi ve refah artışının kalıcılığını sağlamayı amaçlıyoruz. Dış politikada millî menfaatlerimizi esas alan, barışı ve istikrarı önceleyen yaklaşımımızla Türkiye'nin uluslararası alandaki etkinliğini güçlendirmeyi sürdüreceğiz. Savunma sanayisi başta olmak üzere güvenlik kapasitemizi ve caydırıcılığımızı geliştirirken bölgesel barışa, küresel adalete ve insani dayanışmaya katkı sunma sorumluluğumuzu kararlılıkla yerine getirmeye devam edeceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bugün Komisyona yapacağım bu sunumda öncelikle dünya ve Türkiye ekonomisinde yaşanan gelişmelere dair özet bir değerlendirmeyi sizlerle paylaşacağım, ardından 2026 yılı bütçe teklifine dair temel hususlara özetle değineceğim.

Dünya ekonomisi jeopolitik çatışmaların derinleştiği, ticari gerilimlerin arttığı ve ekonomik ilişkilerin yeniden şekillendiği zorlu bir dönemden geçmektedir. Buna rağmen ekonomik faaliyet, teknoloji yatırımlarının sağladığı ivme, ülkelerin geliştirdiği uyum mekanizmaları ve değişen koşullara karşı gösterilen esneklik sayesinde hâlen dayanıklı bir görünüm sergilemektedir. Ancak bu dayanıklılık küresel ekonomideki kırılganlıkların ortadan kalktığı anlamına da gelmemektedir. Aksine, dış şokların etkilerini hafifletme kapasitesinin giderek daraldığı, enerji maliyetleri, finansman koşulları ve teknolojik dönüşümün etkilerinin ülkeler arasında belirgin biçimde farklılaştığı bir tabloyla karşı karşıyayız. Aynı zamanda uluslararası iş birlikleri ve güç dengeleri de sabit kalmamakta; değişen koşullar, ortaya çıkan menfaat ve riskler doğrultusunda ülkeler arasındaki yakınlaşmalar ve ayrışmalar kısa sürede yeniden şekillenebilmektedir. Önümüzdeki dönemde küresel büyümenin seyrini yalnızca geleneksel ekonomik dinamikler değil jeopolitik gelişmelerin enerji ve gıda fiyatlarına yansıması, ticaret politikalarındaki belirsizlikler ve yapay zekâ yatırımlarının üretkenlik üzerindeki etkisi de belirleyecektir. Geleneksel gümrük vergilerinin yanı sıra stratejik sektörleri korumayı amaçlayan, ulusal güvenlik ve teknolojik üstünlüğü esas alan yeni nesil korumacılık eğilimleri, yapay zekâ temelli teknolojik dönüşüm ve yeşil dönüşüm süreci ekonomi politikalarını yeniden tanımlamaktadır. Bölgemizde devam eden Rusya-Ukrayna savaşının yanı sıra 2026 yılında ABD, İsrail ile İran arasında başlayan ve bölgeye yayılan savaş, Hürmüz Boğazı'nın kapatılmasıyla yaşanan enerji arz şoku küresel ekonominin dış şoklar karşısındaki kırılganlığını bir kez daha gözler önüne sermiştir. Enerji ve gıda fiyatlarındaki artışın küresel ölçekte enflasyon üzerindeki baskıyı yeniden güçlendirmesi beklenirken teknoloji odaklı büyümeden ve elverişli dış ticaret koşullarından yararlanan ekonomiler ile enerji ithalatçısı ülkeler arasındaki ayrışma da belirginleşmektedir. Bu gündem makroekonomik istikrarın ve üretim kapasitesinin korunmasını, enerji, tarım, gıda, sağlık ve kritik teknolojiler gibi stratejik alanlarda kaynak güvenliğinin sağlanmasını, kritik ürün ve hizmetlerde dışa bağımlılığın azaltılmasını, tedarik zincirlerinin çeşitlendirilmesini ve demografik değişimler, salgınlar ve doğal afetler karşısında risklerin yönetimini, ekonomik işleyişin ve toplumsal dayanıklılığın sürdürülebilmesini gerektirmektedir. Bu çerçevede, ekonomilerin önündeki temel mesele büyüme kapasitesini korurken artan belirsizliklere karşı ekonomik, sosyal ve mali dayanıklılığı güçlendirmek ve yeni teknolojilerin sunduğu imkânlardan geniş ölçüde yararlanabilmektir. Bu koşullarda bütçeler temel bir politika aracı olarak birbirini besleyen şoklara karşı makroekonomik istikrarın korunması ve kamu kaynaklarının öncelikli alanlara yönlendirilmesi bakımından önem taşımaktadır. Türkiye olarak küresel ve bölgesel gelişmeleri yakından takip ederken makroekonomik istikrarı güçlendiren, mali disiplini gözeten ve kaynaklarımızı verimlilik esasına göre kullanan politikalarımızı sürdürüyoruz. Amacımız ekonomimizin dış şoklara karşı dayanıklılığını artırırken üretken kapasitemizi geliştirmek ve elde ettiğimiz kazanımları kalıcı sosyal refaha dönüştürmektir. 2027 yılı bütçemizle de bu doğrultuda kısa vadeli riskleri yönetirken ortaya çıkan fırsatları değerlendirecek, orta ve uzun vadeli kalkınma hedeflerimizi destekleyen temel politika çerçevesini kararlılıkla uygulamaya devam edeceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; dünya ekonomisi son yıllarda art arda yaşanan şoklara rağmen dayanıklı görünümünü sürdürmekle birlikte büyüme hızı tarihsel ortalamaların gerisinde kalmaktadır. Ticaret politikalarındaki belirsizliklerin yanı sıra jeopolitik gelişmelerin yol açtığı enerji arz şokunun da eklendiği bir konjonktürün gölgesinde 2025 yılında yüzde 3,5 oranında büyüyen dünya ekonomisinin 2026 yılında yüzde 3,1 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir. 2026 yılında yapay zekâ odaklı teknoloji

yatırımları jeopolitik gelişmelerin yol açtığı arz şoklarına rağmen küresel büyümenin temel itici gücü olmayı sürdürmüştür. Ticarette ise 2025 yılında tarifelerin ertelenmesiyle öne çekilen ithalat talebi yüksek bir baz etkisi oluşturmuş ve 2026 yılındaki küresel ticaret artışını sınırlamıştır. Ticaret politikalarına ilişkin belirsizlikler 2026 yılında da sürmektedir. 2025 yılında ABD'nin açıkladığı ilave gümrük vergileri ve buna karşılık başta Çin olmak üzere birçok ülkenin attığı misilleme adımlarıyla derinleşen ABD-Çin stratejik rekabeti küresel ticaret sisteminde ayrışma risklerini canlı tutmaktadır. Stratejik sektörleri korumayı amaçlayan, ulusal güvenlik ve teknolojik üstünlüğü hedef alan yeni nesil korumacılık eğilimlerinin güçlenmesiyle tedarik zincirlerinde bölgeselleşme yönündeki yeniden yapılanma ve uyum süreci devam etmektedir. Bunun yanı sıra yaptırımların ve ticareti kısıtlayıcı diğer tedbirlerin yaygınlaşması uluslararası ticaretin öngörülebilirliğini zayıflatmakta, ticari ilişkiler üzerinde aşağı yönlü baskı oluşturmakta ve küresel ticaret sistemindeki parçalanma risklerini artırmaktadır. Bu dönemde küresel görünümü belirleyen kritik gelişme ABD/İsrail-İran savaşı ile Hürmüz Boğazı'nın kapatılması ve savaşın bölge ülkelerine yayılması olmuştur. Bu gelişmeler enerji, petrol ürünleri, doğal gaz ve kritik sanayi girdilerinin tedarikinde aksamalara yol açan arz şoklarına neden olmuştur. Ham petrol arzındaki daralmanın ötesinde özellikle rafine petrol ürünleri ve dizel alanında yaşanan sıkışıklıkla ulaştırma ve tarım başta olmak üzere birçok sektörde maliyetleri artıran gelişmeler enerji fiyatları üzerinden enflasyonist baskıları güçlendirmektedir. Artan enerji maliyetleriyle küresel enflasyonda 2025 yılındaki düşüş eğilimi kesintiye uğramış ve çekirdek enflasyonun görece istikrarlı seyrine rağmen manşet enflasyonda yeniden yükseliş görülmüştür. Bu görünüm, merkez bankalarının sıkı para politikalarını beklenenden daha uzun süre devam ettirme ihtimalini kuvvetlendirerek küresel finansal koşullara ilişkin görünümü olumsuz etkilemiştir.

Enerji dönüşümünde kaydedilen gelişmeler, stratejik rezervlerin kullanılması ve alternatif tedarik kaynaklarının devreye alınmasıyla savaşın ekonomik etkileri ilk aşamadaki beklentilerin altında kalmıştır ancak ateşkes sürecinde kapsam ve uygulamaya dair belirsizlikler emtia fiyatlarında dönemsel oynaklıklara yol açarken Hürmüz Boğazı'nın yeniden açılmasına ilişkin takvimin zamana yayılmasıyla belirsizlik ortamı kalıcı bir mahiyet kazanmıştır. Rusya-Ukrayna savaşında kesin bir mutabakata varılamaması da enerji ve gıda güvenliği üzerindeki riskleri canlı tutmaktadır.

Buna ek olarak, jeopolitik gerilimlerin bir diğer yansıması olarak son dönemde Babülmendep Boğazı'ndaki ulaşımın aksaması, enerji ve ticaret güzergâhları üzerindeki baskıyı artırarak küresel tedarik zincirlerine ilişkin riskleri derinleştirmektedir.

Bu noktada özellikle ifade etmek isterim ki son dönemde yaşanan gelişmeler bölgesel istikrarın yalnızca bir güvenlik meselesi olmadığını, aynı zamanda küresel refahın da temel şartı olduğunu açıkça göstermiştir. Kritik bir boğazda yaşanan aksamanın enerji fiyatlarından enflasyona, ticaretten finansal koşullara kadar dünya ekonomisini derinden etkileyebildiği bir dönemde gerilimlerin müzakere yoluyla çözülmesi tüm ülkelerin ortak menfaatinedir.

Türkiye, Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın ortaya koyduğu barış odaklı vizyon doğrultusunda taraflar arasında güven inşa edilmesine katkı sunan, diyalog kanallarının açık tutulmasını önemseyen, diplomasiyi önceleyen ve barışa hizmet edecek her girişimi destekleyen bir anlayışla hareket etmektedir. Uluslararası deniz yollarında seyrüsefer serbestisinin ve enerji akışının güvenliğinin sağlanması ile bölge halklarının huzur ve refahının gözetilmesi önceliklerimizdir. Coğrafi konumu, güçlü altyapısı ve güvenilir müttefik kimliğiyle ülkemiz güvenli bir liman olarak enerji ve ticaret koridorlarında istikrarın teminatı olmayı sürdürecektir.

Küresel ekonomik sorunların çözümü, uluslararası iş birliğinin ve kurallara dayalı ticaret sisteminin güçlendirilmesini, ülkeler arasında eş güdümlü hareket edilmesini her zamankinden daha fazla gerekli kılmaktadır. Bununla birlikte, uluslararası hukukun ve çok taraflı ticaret kurallarının aşındığı bir ortamda ülkelerin ekonomik güvenliklerini güçlendirecek ve dış şoklara karşı dayanıklılıklarını artıracak bölgesel iş birlikleri ve entegrasyon mekanizmaları da önem kazanmaktadır. Bu çerçevede, çok taraflı iş birliğini tamamlayan, ekonomik ilişkilerini çeşitlendiren ve karşılıklı bağımlılıkları dengeli biçimde yöneten bölgesel ortaklıkların stratejik değeri artmaktadır. Bu kapsamda, bölgesel entegrasyonları küresel iş birliğini tamamlayan, ticareti, lojistiği, güvenliği ve refahı birlikte güçlendiren stratejik bir araç olarak görüyoruz. Kalkınma Yolu ve Orta Koridor gibi projeler ile Türk Dünyası ve Orta Doğu ekseninde geliştirilecek çok boyutlu ortaklıklar, tedarik zincirlerinin dayanıklılığının artırılması ve belirli güzergâhlara bağımlılığın azaltılması bakımından önem taşımaktadır. Çok boyutlu tanımlanması gereken "bağlantısallık" kavramı, yeni dönemin başta gelen gereklilikleri arasında olacaktır. Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; son dönemde dünya ekonomisinde genel itibarıyla enerji arz şoku ile yapay zekâ odaklı teknoloji yatırımlarının oluşturduğu güçlü büyüme dinamikleri belirleyici olmuştur. Başlıca ekonomiler incelendiğinde, 2026 yılında ABD ekonomisinde faizlerin daha uzun süre yüksek seviyelerde kalacağı beklentisine rağmen büyüme ivmesi korunurken avro bölgesinde artan enerji maliyetleri, yükselen kamu borcu ve sıkılaşan para politikaları ortamında büyüme ivme kaybetmektedir. Bu dönemde Çin'de enerji fiyatlarının yüksek seyri ve süregelen belirsizlikler ekonomik aktiviteyi yavaşlatırken Hindistan'daki güçlü iç talep ve kamu altyapı yatırımlarına dayalı büyüme ivmesi küresel ekonomik görünümü desteklemeye devam etmektedir. Savaştan doğrudan etkilenen Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesinde ise bu yıl ekonomik daralma beklenmektedir.

2025 yılında yüzde 3,5 oranında gerçekleşen küresel büyümenin 2026 yılında yüzde 3,1'e gerileyeceği, 2027 yılında ise yeniden ivme kazanarak yüzde 3,4'e yükseleceği tahmin edilmektedir. Bu görünüm, çoklu şoklara rağmen dünya ekonomisinin dayanıklılığını koruduğunu ancak büyümenin kırılgan bir zeminde ilerlediğine işaret etmektedir. 2025 yılında gelişmiş ekonomilerde yüzde 2 oranında gerçekleşen büyümenin 2026 ve 2027 yıllarında sırasıyla yüzde 2,1 ve yüzde 1,8 oranında gerçekleşmesi öngörülmektedir.

ABD ekonomisinin 2025 yılında yüzde 2,3 oranında büyümesinin ardından 2026 ve 2027 yıllarında da benzer şekilde yüzde 2,3 büyümesi beklenmektedir. 2025 yılında yüzde 1,2 büyüyen avro bölgesinin 2026 yılında yüzde 1,1; 2027 yılında ise yüzde 1,2 oranında büyümesi öngörülmektedir. Başlıca ticaret ortaklarımızdan olan Almanya'nın büyüme tahmini 2026 ve 2027 yılları için sırasıyla yüzde 1,3 ve yüzde 1,1; İngiltere'nin yüzde 1,3 ve yüzde 1,2; Japonya'nın ise her iki yılda da yüzde 0,7 düzeyindedir. Bu görünümle Avrupa'da yükselen enerji maliyetlerinin etkisiyle iktisadi faaliyetin önümüzdeki yıllarda sınırlı şekilde artması beklenmektedir.

Yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerde 2025 yılında yüzde 4,5 olan büyüme oranının 2026 yılında yüzde 3,7'ye gerilemesi öngörülürken 2027 yılında ise yeniden yüzde 4,4'e yükselmesi beklenmektedir. Savaştan doğrudan etkilenen ve

başlıca ticaret ortaklarımız arasında olan MENA bölgesinde ise 2026 yılında yüzde 2 oranında daralması beklenen büyümenin enerji akışının normalleşmesi ve iktisadi faaliyetin yeniden canlanmasıyla gelecek yıl yüzde 7 oranında güçlü bir büyüme ivmesi göstermesi beklenmektedir. Bu tablo, enerji arz şokunun gelişmekte olan ekonomiler üzerinde de belirgin bir baskı oluşturduğunu, buna karşın Asya'daki güçlü ekonomik performansın ülke grubu genelindeki yavaşlamayı sınırlandırdığını göstermektedir.

2025 yılında tarifelerin ertelenmesiyle öne çekilen ithalat talebi ve yapay zekâ bağlantılı yatırımlar küresel ticarette önemli bir ivme kazandırırken küresel mal ve hizmet ticaret hacmi yüzde 5 oranında artmıştır. 2026 yılında öne çekilen talebin oluşturduğu yüksek baz etkisi, tarifelerin ticaret üzerindeki gecikmeli etkileri ve tedarik zincirlerindeki yeniden yapılanma süreciyle küresel ticaret hacmi artışının yüzde 4,6'ya gerilemesi öngörülmektedir. 2027 yılında ise tedarik zincirlerinin yeni koşullara kademeli uyumu ve teknoloji yoğun sektörlerdeki güçlü ticaret performansının katkısıyla küresel ticaretin yeniden ivme kazanarak yüzde 4,7 oranında artması beklenmektedir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ - 2025 yılı sonrasında yaşanan gelişmelerin oluşturduğu stok biriktirme ve bu yolla ithalat talebini öne çekme eğiliminin sona ermesiyle 2028 ve 2029 yıllarında küresel ticaret hacmi artışında yavaşlama tahmin edilmektedir.

Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri; 2024 yılında yüzde 5,8 olarak gerçekleşen küresel enflasyon 2025 yılında yüzde 4,1'e gerilemiştir ancak artan enerji fiyatlarının etkisiyle 2026 yılı Mart ayından itibaren küresel enflasyonda yeniden yükseliş eğilimi görülmüştür. IMF tahminlerine göre küresel enflasyonun 2026 yılında yüzde 4,7'ye yükselmesi, 2027 yılında ise ancak 2025 seviyesine dönebilmesi ve yüzde 4,1 olarak gerçekleşmesi tahmin edilmektedir.

Ateşkes sürecine rağmen Hürmüz Boğazı'yla son dönemde Babülmendeb Boğazı üzerinden enerji ve emtia arzına ve ticaret politikalarına ilişkin belirsizlikler hâlen sürmektedir. Enerji kaynaklı enflasyonist baskılar ise beklenen faiz indirim süreçlerinin ötelenmesine ve merkez bankalarınca daha ihtiyatlı bir politika duruşu benimsenmesine yol açmaktadır. Piyasaların daha yüksek politika faizlerini fiyatlaması ve uzun vadeli tahvil getirilerinin artması küresel finansal koşullar üzerinde baskı oluşturmaktadır. Kamu maliyesi tarafında ise yüksek kamu borçluluğu ve artan savunma harcamaları birçok ülkede mali alanı daraltmakta ve yükselen borçlanma maliyetleri faiz yükünü ağırlaştırmaktadır.

Önümüzdeki dönemde küresel ekonomik görünümün jeopolitik gelişmeler, enerji, gıda ve kritik girdilerde arz güvenliği, küresel ticaret ve tedarik zincirlerinin yeniden şekillenmesi, yapay zekâ ve ileri teknolojilerin üretim ve verimlilik üzerindeki etkileri, yüksek kamu borçluluğu ve artan savunma harcamaları, demografik değişimler ile iklim ve çevre kaynaklı gelişmelerin etkisi altında şekillenmesi beklenmektedir. Bu koşullarda makroekonomik istikrarın korunması, ekonomik güvenliğin sağlanması ve dış şoklara karşı dayanıklılığın artırılması daha da önem kazanmaktadır. Belirsizliklerin ve risklerin arttığı bu ortamda istikrarımızı koruyan ve güçlü liderlikle yeni ortama uyum sağlayan ülkeler avantajlı konuma yükselecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; küresel ekonomiye ilişkin değerlendirmelerimin ardından ülkemiz ekonomisinin son dönemlerindeki seyrini de sizlerle paylaşmak istiyorum.

Geçtiğimiz orta vadeli programdaki tahminlerimize baktığımızda 2025 yılında büyüme ve işsizlik bakımından beklentilerimizden daha olumlu sonuçlar elde ettik; yüzde 3,3 olarak tahmin ettiğimiz büyüme yüzde 3,7 oranında gerçekleşirken yüzde 8,5 olarak öngördüğümüz işsizlik oranı yüzde 8,3 olarak kaydedilmiştir. 2026 yılında ise söz konusu programın hazırlanmasının ardından yaşanan ABD/İsrail-İran savaşının enerji maliyetleri ve dış talep üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle geçen yıl yüzde 3,8 olarak belirlediğimiz büyüme tahminini bu yıl açıkladığımız orta vadeli programda yüzde 3,3 olarak güncelledik. Buna karşın 2026 yılı işsizlik oranının geçen yılki programda öngördüğümüz 8,4'ün altında, yüzde 8,1 düzeyinde gerçekleşmesini bekliyoruz.

Bu görünümün arkasındaki gelişmeleri değerlendirmek üzere öncelikle 2025 yılı büyümesinin kaynaklarını sunmak istiyorum.

2025 yılı dünyada sıkı finansal koşulların sürdüğü, ticarette korumacı eğilimlerin belirginleştiği ve jeopolitik gerilimlerin yatırım ve ticaret kanalları üzerindeki belirsizliği artırdığı bir yıl olmuştur. Bu zorlu dış konjonktüre karşın Türkiye ekonomisi makroekonomik istikrarı önceleyen politikaların desteğiyle dayanıklılığını korumuş ve dezenflasyon süreciyle uyumlu bir büyüme performansı sergilemiştir. Üretim tarafında inşaat dâhil hizmetler sektörü yüzde 4,3'lük artışla büyümenin temel sürükleyicisi olurken imalat sanayisindeki toparlanmanın etkisiyle sanayi sektörü de yüzde 3,5 oranında büyüyerek iktisadi faaliyete destek vermiştir. Tarım sektörü ise kuraklık ve don başta olmak üzere olumsuz iklim koşulları nedeniyle daralmıştır. Talep tarafında sabit sermaye yatırımları, deprem bölgesinde süren yeniden inşa faaliyetleri ve makine, teçhizat yatırımlarındaki canlanmayla yüzde 7,3 oranında artmış ve ekonominin üretim kapasitesini güçlendirmiştir. Böylece, Türkiye ekonomisi 2025 yılını yüzde 3,7 oranında büyümeyle tamamlamıştır.

Covid-19 salgınıyla başlayan süreçte jeopolitik çatışmalar, enerji ve emtia fiyatlarındaki dalgalanmalar ve tedarik zinciri aksaklıklarıyla süregelen zorlu küresel ortamda son olarak ABD/İsrail-İran savaşının oluşturduğu ilave belirsizliklere rağmen Türkiye ekonomisi büyüme sürecini yirmi dört çeyrektir kesintisiz sürdürerek küresel ekonomide olumlu yönde ayrışmaya devam etmiştir.

Dünya ekonomisi 2020-25 döneminde birikimli olarak yüzde 19,3 oranında büyüme kaydederken Türkiye ekonomisi aynı dönemde birikimli olarak yüzde 35,3 oranında büyümüştür. Yıllık ortalama büyüme açısından bakıldığında ise küresel büyüme yüzde 3 oranında gerçekleşirken Türkiye'nin büyüme performansı yüzde 5,2'yle dünya ortalamasının oldukça üzerinde gerçekleşmiştir.

Küresel rekabet gücümüzü artırma yönündeki kararlılığımızın en somut yansımalarından biri millî gelirimizdeki istikrarlı yükseliştir. Cumhuriyetimizin 100'üncü yılında ilk kez 1 trilyon dolar sınırını geçen ekonomik büyüklüğümüz 2025 yılı itibarıyla 1,6 trilyon dolar seviyesini aşmıştır. Güncel tahminler doğrultusunda Türkiye ekonomisinin 2026 yılında dünya ekonomileri sıralamasındaki konumunu koruyarak dünyanın 16'ncı büyük ekonomisi olması beklenmektedir. Satın alma gücü paritesi cinsinden bakıldığında ise ülkemizin dünyanın 11'inci, Avrupa'nın ise 4'üncü büyük ekonomisi olma konumunu sürdürmesi beklenmektedir.

Jeopolitik gerilimlerin tırmandığı, enerji ve emtia fiyatlarının yükseldiği ve dış talepteki zayıflığın belirginleştiği 2026 yılının ilk yarısında Türkiye ekonomisi dezenflasyon süreci ve sıkı para duruşuyla uyumlu olarak yüzde 2,5 oranında büyümüştür. Ocak-

Haziran döneminde üretim yönünden bakıldığında inşaat dâhil hizmetler sektörü yüzde 2,5 oranında artarak büyümeye 1,7 puan katkı vermiş ve iktisadi faaliyetin ana belirleyicisi olmayı sürdürmüştür. Olumsuz iklim koşullarının etkisiyle geçen yıl daralan tarım sektörü bu dönemde elverişli hava koşullarının da desteğiyle yüzde 10 oranında güçlü bir toparlanma kaydetmiştir. Sanayi sektörü büyümesi ise yılın ilk çeyreğindeki sınırlı daralmanın ardından ikinci çeyrekte yüzde 2,4 oranında artarak yeniden ivme kazanmıştır. Harcamalar yönünden ise özel tüketim yüzde 4,3 oranında artışla büyümeye 3 puan katkı sağlarken Körfez bölgesindeki gerilimin dış ticaret ve emtia piyasalarına yansımalarıyla net mal ve hizmet ihracatı büyüme üzerinde 0,9 puanlık negatif etki oluşturmuştur.

Jeopolitik gelişmeler kaynaklı belirsizliklerin sürmesine karşın küresel ticarette ve emtia piyasalarında kademeli bir normalleşme sağlanacağı varsayımıyla net dış talebin büyüme üzerindeki sınırlayıcı etkisinin hafifleyeceği öngörülmektedir. Böylece, 2026 yılı genelinde büyümenin program tahminimizle uyumlu olarak daha dengeli bir kompozisyonda gerçekleşmesini bekliyoruz.

Program döneminde verimlilik artışlarını merkeze alan politikalarla potansiyel büyüme oranının yaklaşık 0,5 puan yükselmesiyle büyümenin 2027 yılında yüzde 4,2; 2028 yılında yüzde 4,6 ve program dönemi sonunda yüzde 5 seviyesine ulaşmasını hedefliyoruz.

2026 yılını tamamlarken Türkiye Yüzyılı vizyonuna yakışır bir biçimde üç tarihi eşiği birlikte geride bırakmayı öngörmekteyiz. 2026 yılı sonunda millî gelirimizin ilk kez 1,8 trilyon doların üzerine çıkması, kişi başına gelirimizin ilk defa 20 bin doları aşması ve ülkemizin yüksek gelir grubu için belirlenen eşiğin üzerinde yer alması beklenmektedir. Program dönemi içinde, 2028 yılında ise millî gelirimizin 2 trilyon dolar sınırını geride bırakması öngörülmektedir.

Türkiye ekonomisinin son dönemde ortaya koyduğu güçlü büyüme performansı vatandaşlarımızın refah düzeyine ve kişi başına millî gelirine de yansımaktadır. 2025 yılında 18.103 dolar olarak gerçekleşen kişi başına düşen millî gelirin 2026 yılında 20.523 dolara, 2027 yılında 22.285 dolara, 2028 yılında 23.419 dolara yükselmesi beklenmektedir. Program dönemi sonu olan 2029 yılında ise kişi başına millî gelirimizin 25 bin dolara yaklaşacağı tahmin edilmektedir.

Ekonomimizde kaydedilen bu büyüme performansı gelişmiş ülkelere yakınsama sürecimize de destek sunmaktadır. Kişi başına millî gelirimizin Avrupa Birliği ülkeleri ortalamasına oranı 2002 yılında yüzde 38,3 seviyesindeyken 2025 yılında yüzde 67,4'e yükselmiş olup bu oranın 2026 yılında yüzde 68,8'e, 2027 yılında ise yüzde 70,4'e ulaşması beklenmektedir.

Sürdürülebilir ve güçlü bir büyüme performansının temelinde üretim kapasitemizi sürekli geliştiren ve verimliliği büyümenin temel itici gücü hâline getiren bir kalkınma anlayışı bulunmaktadır. 2026 yılına ilişkin üretim faktörlerinin büyüme katkısı incelendiğinde bu dönüşümün izleri açıkça görülmektedir. Yüzde 3,3 oranındaki büyümeye sermaye stokunun 2,1 puan, toplam faktör verimliliğinin ise 1,2 puan katkı vermesi beklenmektedir. Verimlilik kazanımlarındaki güçlü seyrin yılın kalanında da korunarak büyümenin kalitesini ve sürdürülebilirliğini daha da güçlendirmesi beklenmektedir. Bu görünüm ekonomimizin daha dengeli, dayanıklı ve sürdürülebilir bir büyüme yapısına doğru ilerlediğini göstermektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ülkemizin son kırk yıldır mücadele ettiği terörün yol açtığı en önemli kayıp olan can kayıplarının yanı sıra, ekonomimizin büyüme potansiyelini, yatırım kapasitesini ve bölgesel kalkınmasını da olumsuz etkileyerek ekonomik ve sosyal refah üzerinde ağır maliyetler oluşturmuştur. Bu vesileyle şehitlerimize bir kez daha rahmet dilerken şehit yakınlarına ve gazilerimize minnetlerimi ifade etmek isterim.

Terör nedeniyle artan risk ve belirsizlik ortamı ekonomik faaliyetleri zayıflatırken kamu kaynaklarının üretim, eğitim, sağlık ve altyapı gibi kalkınmayı destekleyen alanlara yönlendirilmesini de güçleştirmiştir. Terör yalnızca bugünün ekonomik kayıplarına değil, ülkemizin uzun vadeli kalkınma hedeflerine ve refah artışına da zarar vermiş olup ülkemize doğrudan ve dolaylı maliyetinin 2,3 trilyon dolar seviyesinde olduğu tahmin edilmektedir. Bu bakımdan Hükûmetlerimiz döneminde hayata geçirdiğimiz "Terörsüz Türkiye" hedefi, bugüne kadar terörün ülkemizde yol açtığı maliyetlerin ortadan kaldırılması ve kaynaklarımızın yatırıma, istihdama, üretime, ihracata ve kalkınmaya daha güçlü biçimde yönlendirilmesi açısından önemli bir fırsat sunmaktadır. Terörün ülkemizin gündeminden kalıcı bir şekilde çıkmasıyla iç bünyemizi ve güvenlik şartlarını güçlendirmenin yanı sıra kalkınma ve demokrasi standartlarımızın yükseltilmesi için de yeni bir atmosfer ve ortam oluşacaktır.

Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri; son dönemde işsizlik oranları, küresel belirsizlikler ve enflasyonla mücadele sürecine rağmen olumlu bir seyir izlemektedir. Mevsimsel etkilerden arındırılmış işsizlik oranı on dört çeyrektir tek haneli seviyesini koruyarak 2026 yılının ikinci çeyreğinde yüzde 7,9 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde istihdam 155 bin kişi artmıştır. Orta vadeli program çerçevesinde hedefimiz, yıllık ortalama 711 bin ilave istihdam sağlayarak işsizlik oranını tek haneli seviyelerde daha da aşağıya çekmektir. Bu amaçla kadınların iş gücüne katılımını artıracak bakım hizmetlerinden gençler ve iş gücüne katılımda güçlük yaşayan kesimlere yönelik aktif iş gücü programlarına, mesleki ve teknik eğitimin teknolojik gelişmeler doğrultusunda yenilenmesinden yeşil ve dijital dönüşümün gerektirdiği becerilerin kazandırılmasına kadar geniş bir politika setini hayata geçiriyoruz. Böylece hem bireylerin istihdamda kalıcı şekilde yer almasını hem de ülkemizin üretkenliğini ve rekabet gücünü artırmayı hedefliyoruz.

Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri; para, maliye ve gelirler politikaları arasındaki güçlü eş güdüm sürdürülürken toplam talep koşullarının destekleyici seviyesi enflasyon görünümünü olumlu etkileyen unsurlardan biri olmuştur. Türk lirasındaki görece istikrarlı seyir de hem maliyet baskılarının sınırlı kalmasına hem de beklentilerin olumlu seyretmesinde katkıda bulunmaya devam etmektedir. Bununla birlikte 2026 yılı içerisinde uyguladığımız eşelmobil sistemi, küresel enerji fiyatlarındaki artışların yurt içi fiyatlara yansımasını hafifletmiştir. Bu kapsamda mart ayında devreye aldığımız uygulamayla uluslararası petrol fiyatları ve döviz kurundan kaynaklanan akaryakıt maliyet artışlarının başlangıçta yüzde 75'ine kadar olan kısmı özel tüketim vergisinden karşılanarak tüketici fiyatlarına yansıması sınırlandırılmıştır. Yıl içerisinde kademeli olarak azaltılan bu uygulamayla enerji fiyatlarındaki yükselişin doğrudan enflasyonist etkilerinin hafifletilmesi amaçlanmıştır ancak Orta Doğu'daki savaşın devam etmesinden kaynaklı gelişmeler, başta enerji olmak üzere küresel emtia fiyatları ve tedarik zincirleri üzerinden dezenflasyon sürecinde ilave baskı oluşturmuştur. Söz konusu gelişmelerin enflasyon gerçekleşmeleri üzerinde yaklaşık 7 puanlık yukarı yönlü etkisi olabileceği hesaplanmaktadır; bu etkinin yaklaşık 5 puanının enerji ve diğer emtia fiyatlarındaki artışların doğrudan ve dolaylı maliyet yansımalarından kaynaklandığı,

kalan kısmın ise daha geniş yayılım kanallarıyla ilişkili olabileceği tahmin edilmektedir. Önümüzdeki dönemde savaş kaynaklı arz yönlü baskıların hafifletilmesi hâlinde sıkı para politikasının dezenflasyonist etkilerinin daha belirgin hâle gelmesi beklenmektedir.

Bu gelişmeler çerçevesinde Eylül 2026 itibarıyla yıllık tüketici enflasyonu yüzde 30 seviyesinin altına inerek yüzde 29,7 olarak gerçekleşmiştir. 2026 yılı sonunda yüzde 28,4 olarak tahmin ettiğimiz tüketici fiyat artışının 2027 yılı sonu itibarıyla yüzde 21'e gerilemesini hedefliyoruz. Tek haneli enflasyon oranlarına kalıcı biçimde ulaşıncaya kadar kararlı duruşumuzu sürdüreceğiz. Enflasyondaki ataletin ortadan kalkması ve program dönemi sonunda enflasyon oranının tek haneli seviyelere indirilerek fiyat istikrarının kalıcı biçimde tesis edilmesi en önemli önceliklerimiz arasındadır. Bu doğrultuda, toplam talep koşullarındaki dengelenmenin enflasyon görünümüne katkısı gözetilirken konut ve gıda başta olmak üzere arz kapasitesini güçlendirmeye dönük politikalarımızı da kararlılıkla sürdüreceğiz.

Önümüzdeki dönemde gıda arz güvenliğinin sağlanması ve stratejik tarım ürünlerinde üretim planlamasının sürdürülmesinin yanı sıra tarımsal verimliliğin artırılması ve üretim maliyetlerinin düşürülmesine yönelik üretimden tüketime tedarik zincirinin etkinliğini artıracak çalışmalara ağırlık vereceğiz.

Kent içi ulaşım ve yönetilen ve yönlendirilen fiyatların enflasyon tahmin ve hedeflerimizle uyumunu gözeterek geçmiş enflasyona dayalı fiyatlama eğilimlerinin azaltılmasını destekleyeceğiz.

Bununla birlikte konut arzını artırarak kira fiyatları üzerindeki baskıları hafifletmek ve vatandaşlarımızın barınma imkânlarını geliştirmek amacıyla sosyal konut ve kiralık sosyal konut uygulamalarını yaygınlaştıracağız.

Fırsat eşitliğini güçlendiren, gelir dağılımında adaleti ve beşerî sermayeyi destekleyen sosyal politikalarımızı sürdürürken yatırım, istihdam, üretim, ihracat ve verimlilik odaklı dönüşüm adımlarımızı da kararlılıkla hayata geçireceğiz.

Değerli Komisyon üyeleri, küresel ticarette korumacılık eğilimleri son on yılda yaygınlaşmakta olup bölgemizdeki çatışmalar da enerji ve emtia fiyatlarını yukarı çekmek suretiyle ticaret akımlarını yavaşlatmaktadır. Bu zorlu konjonktüre rağmen ihracatımız güçlü seyrini korumaya devam etmektedir. 2025 yılında ihracatımız yüzde 4,4 artışla 273,2 milyar dolara ulaşarak cumhuriyet tarihimizin en yüksek seviyesinde gerçekleşmiştir. İhracatımızdaki ivme 2026 yılında da devam ederek ocak-eylül döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 5,2 artarak 211 milyar dolarla söz konusu dönem için ulaşılan tarihî en yüksek seviye olmuştur. Eylül ayında ise yüzde 15,4'lük artışla 26 milyar dolar ihracat gerçekleştirilmiş ve tarihimizin en yüksek eylül ayı ihracatı kaydedilmiştir. Böylece yıllıklandırılmış ihracatımız 283,7 milyar dolarla tüm zamanların zirvesine çıkmıştır. Bu düzey 2026 yılı için orta vadeli programda belirlediğimiz 282 milyar dolarlık hedefin de üzerindedir.

İhracatımızın yalnızca hacim olarak değil nitelik olarak da güçlendiğini görmekteyiz. Ocak-eylül döneminde imalat sanayisi ihracatımız yüzde 4,4 artmıştır. Aynı dönemde orta-yüksek ve yüksek teknolojili ürünlerin ihracatı ise yüzde 7 artmıştır. Yüksek ve orta-yüksek teknolojili ürünlerin imalat sanayisi ihracatı içindeki payı yüzde 43,7'den yüzde 44,7'ye yükselmiştir. Aynı dönemde yine elektrikli makine ve cihaz ihracatımız yüzde 17 artış göstermiş, savunma sanayisi ihracatımız yüzde 15,6 artış göstermiş ve savunma sanayisi ihracatımız yıllıklandırılmış olarak 10,9 milyar dolar gibi bir seviyeye ulaşmıştır.

İhracat pazarlarımızdaki çeşitlenme de güçlenerek devam etmektedir. Ocak-eylül döneminde yüzde 42 payla en büyük pazarımız olan Avrupa Birliğine ihracat artışımız korunmuştur. Bunun yanı sıra Kuzey Amerika'ya, ABD'ye, Avrupa dışındaki Avrupa ülkelerine, Güney Amerika'ya, Afrika ülkelerine de ihracatımız önemli oranda artış sergilemiştir. Çin'e ihracatımızda ise yüzde 45,4'lük bir artış kaydedilmiştir. Bu tablo, ticaret diplomasisi girişimlerimizin ve yeni pazarlara yönelik çabalarımızın somut sonuçlarını ortaya koymaktadır.

Mevcut seyir, 2026 yılını 282 milyar dolarlık orta vadeli program hedefinin üzerinde bir ihracatla kapatabileceğimizi göstermektedir. 2027 yılı için de mal ihracatı hedefimiz 292 milyar dolar olarak belirlenmiştir. Bu hedeflere ulaşmak için pazarlara erişimi kolaylaştıracak ihracat finansmanı ve ihracat sigortası araçlarını daha etkin hâle getireceğiz. Teknoloji yoğun ve marka değeri yüksek ürünlerin ihracattaki payını artırmak suretiyle Orta Koridor ve Kalkınma Yolu gibi ticaret bağlantılarını güçlendirmek önceliklerimiz arasındadır.

Enerji fiyatları yükselmiş olsa da iç talepteki dengelenme ithalatın kontrollü bir patikada kalmasını sağlamıştır. Ocak-eylül döneminde enerji hariç ithalattaki artış yüzde 3,5'la sınırlı kalmıştır. Aynı dönemde tüketim malı ithalatı yüzde 6, altın ithalatı ise yüzde 32,2 oranında gerilemiştir. Eylül ayında enerji hariç dış ticaret dengesi fazla vermiş ve enerji hariç ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 100,3'e yükselmiştir. Ocak-eylül döneminde enerji hariç dış ticaret açığı yüzde 8,4 oranında daralmıştır. 2025 yılında 365,4 milyar dolarla orta vadeli program tahmininin altında gerçekleşen ithalatın enerji fiyatlarındaki artışın etkisiyle 2026 yılında 387 milyar dolar, 2027 yılında ise 397 milyar dolar düzeyinde olması öngörülmektedir.

Dış dengemizin en güçlü dayanaklarından biri hizmet gelirlerimizdir. 2025 yılında hizmet ihracatımız yüzde 6,5 artışla 124,9 milyar dolara ulaşarak tarihî zirvesine çıkmıştır. Böylece geçen yıl buradan ifade ettiğimiz 121 milyar dolarlık hedefi aşmış bulunuyoruz. Taşımacılık gelirlerimiz bu yılın ilk yedi ayında yüzde 4,6 artmış ve yıllıklandırılmış olarak 43,7 milyar dolarla en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Önümüzdeki dönemde yeni nesil hizmet alanlarını geliştirerek bu başarıyı daha geniş bir tabana yaymayı hedefliyoruz.

Turizm gelirlerimiz 2025 yılında 64,4 milyar dolarla rekor düzeyde gerçekleşmiştir. Bölgemizdeki olumsuz gelişmelere rağmen 2026 yılında turizm gelirlerinin 65 milyar dolar civarında gerçekleşmesi beklenmektedir. Turizmin yıl geneline ve farklı bölgelere yayılması, sağlık turizmi gibi alanların güçlenmesiyle dış dengemize katkısının artacağına inanıyoruz.

Olumsuz şartların geçici etkisiyle cari açığımız 2026 yılında yüzde 2,6 seviyesinde beklenmektedir. Bu oranın tarihsel ortalamalarımızın altında olduğunu ve yönetilebilir seviyede bulunduğunu belirtmek isterim. Bu gelişmelerle birlikte, enerji ve emtia fiyatlarındaki yükselişe karşın cari işlemler açığının millî gelire oranının 2027 yılında yüzde 1,9'la yine tarihsel ortalamalarının oldukça altında kalmasını bekliyoruz. Program dönemi sonunda ise cari açığımızın yüzde 1,6'ya gerilemesini bekliyoruz.

Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri; sene başında döviz rezervlerimizde görülen tarihî rekor seviyeler yaşanan jeopolitik gelişmelerle bir miktar düşüş gösterse de hâlâ yüksek seviyelerini korumaya, Türkiye ekonomisinin dış şoklara karşı dayanıklılığını desteklemeye devam etmektedir.

Bankacılık sektörü göstergelerinden takibe dönüşüm oranı 9 Ekim 2026 itibarıyla yüzde 3,1'le tarihî ortalamasına yakın seyrederken ihtiyaç kredileri ile bireysel kredi kartlarındaki gelişimi yakından takip etmekteyiz.

Bankalarımızın güçlü sermaye yapısı finansal piyasalar açısından riskleri sınırlandırmaktadır. Bankaların maruz kaldıkları riskler nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı yeterli öz kaynak bulundurmalarına dair temel gösterge olan sermaye yeterlilik rasyosu Ağustos 2026 itibarıyla yüzde 16,6 olup yasal koşulların ve uluslararası mukayeseli oranların oldukça üzerinde seyretmektedir.

Türkiye'de hane halkı ile finansal kesim dışındaki firmaların borçluluk göstergeleri uluslararası karşılaştırmalarda düşük seviyelerini koruyarak olumlu görünümünü sürdürmektedir. Uluslararası Ödemeler Bankası verilerine göre, Türkiye'de hane halkı borcunun millî gelire oranı 2026 yılının ilk çeyreği itibarıyla yüzde 10,1 seviyesinde gerçekleşmiştir. Aynı oran, gelişmiş ülkelerde ortalama yüzde 66, gelişmekte olan ülkelerde ise ortalama yüzde 45 düzeyindedir. Benzer şekilde finansal kesim dışındaki firmaların borçluluğu da uluslararası karşılaştırmalarda düşük düzeyini korumaktadır. 2026 yılının ilk çeyreği itibarıyla söz konusu firmaların borçlarının millî gelire oranı yüzde 39 seviyesindedir. Bu oran, gelişmekte olan ülkelerde yüzde 100,5; gelişmiş ülkelerde ise yüzde 87,8 olan ortalamalardan belirgin şekilde ayrışmaktadır.

AB tanımlı genel yönetim borç stokunun millî gelire oranı ise düşük seviyelerdeki seyrini sürdürmektedir. 2020 ve 2021 yıllarında küresel salgının etkisiyle yükselen borçluluk oranı izleyen dönemde belirgin şekilde gerileme kaydetmiştir. 2022 yılında yüzde 29,4'e, 2023 yılında yüzde 28,3'e, 2024 yılında yüzde 23,6'ya inmiştir. 2025 yılının sonunda yüzde 23,7 olan söz konusu oran 2026 yılının ilk çeyreğinde yüzde 23,1'e, ikinci çeyreğinde ise yüzde 22,3'e kadar gerilemiştir. Böylece AB tanımlı genel yönetim borç stokunun millî gelire oranı salgın öncesi seviyelerin belirgin şekilde altında kalmaya devam ederek tarihî en düşük seviyesine gerilemiştir. Aynı dönemde Avrupa Birliği üyesi ülkelerde bu oran 2026 yılı birinci çeyreği itibarıyla yüzde 82,9 düzeyinde seyretmiştir.

Uluslararası seviyelerin oldukça altında olan borçluluk düzeyimiz ekonomik dayanıklılığımızı güçlendirirken ekonomik dönüşüm sürecimiz için de sağlam bir zemin teşkil etmektedir.

Borçlanmanın kompozisyonunda TL cinsi borçlanmanın ağırlığını artırmaya devam ediyoruz. 2026 yılı için yine borçlanma programımızı programa uygun bir şekilde hayata geçirmeye devam ediyoruz.

Uyguladığımız makroekonomik çerçeveye bağlı şekilde ekonomi yönetim anlayışımızı sürdürmekteyiz. Bu çerçevede, sıkı para politikası devam etmekte ve makroihtiyati politikalarla bu çerçeve desteklenerek kredi artış oranlarının dezenflasyon politikasıyla uyumlu seyretmesi sağlanmaktadır.

Küresel ekonomik görünümdeki belirsizliklere ve jeopolitik gelişmelerin oluşturduğu risklere rağmen uluslararası rezervlerimiz güçlü seyrini sürdürmüş ve brüt rezervlerimiz 9 Ekim 2026 itibarıyla 171,6 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu kapsamda, son dönemde sermaye piyasalarımızda ortaya çıkan sorunlarla ilgili de bazı değerlendirmeler yapmak isterim. Haftaya yapacağımız müzakerelerde inanıyorum ki bu konuda sizlerin de ortaya koyacağı sorular, yorumlar, eleştiriler çerçevesinde daha geniş değerlendirme yapma imkânı da bulacağımızı düşünüyorum.

Yatırım fonları piyasalarında yaşanan gelişmeler finansal sistemin sınırlı bir alanında ortaya çıkmıştır ancak bu, önemini tabii ki azaltmamaktadır. Gerekli idari ve adli tedbirler alınmış, sorunlu fonların tasfiye süreci başlatılmış ve yatırımcı haklarının korunarak riskin piyasanın diğer kesimlerine yayılmasının önlenmesi hedeflenmiştir. Başkanlığını yaptığım Fon Koordinasyon Kurulu ilgili tüm kurumlarla eş güdüm içerisinde yoğun mesaisini sürdürmektedir. Bugüne kadar 6 toplantı gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, Tasfiyesine Karar Verilen Bazı Yatırım Fonları Hakkında Kanun Teklifi Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonunda kabul edilmiştir. Söz konusu kanun teklifiyle, Sermaye Piyasası Kurulunun 17 Eylül tarihli kararlarıyla tasfiyesine karar verilen yatırım fonlarından tasfiyesi tamamlanmamış olanların adil, şeffaf ve etkin şekilde tasfiyesine, bu fonların mal varlıklarından hukuka aykırı olarak çıkarılan değerlerin geri kazanılmasına, fon kayıp ve zararlarının sorumlularından tahsiline ve geri kazanılan değerlerin fon pay sahiplerine ödenmesine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi amaçlanmıştır. Kanun teklifinin yasalaşmasıyla hızla ön ödemelere başlamayı öngörüyoruz. Benzer sorunların tekrar yaşanmaması için bağımsız otoritelerce alınan çok yönlü idari ve adli tedbirlerin ve yapılan uygulamaların yanı sıra yapısal unsurları içeren kanuni düzenleme hazırlıkları da devam etmektedir.

Fon piyasalarında yaşanan sorunlarla ilgili kurum ve yetkililerin incelenmesi ve soruşturulması için Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından görevlendirilen Devlet Denetleme Kurulu çalışmalarının da geleceğe yönelik atılacak adımlara ışık tutacağını değerlendiriyoruz. Bu çerçevede, düzenleme, gözetim ve denetim mekanizmalarımızı ihtiyaç duyulan alanlarda güçlendirecek, yatırımcının hakkını daha güçlü şekilde koruyan, güvenilir ve etkin bir piyasa yapısını geliştirme anlayışıyla Sermaye Piyasası Kanunu'nda değişiklik yapılmasına ilişkin hazırlıklarımızı sürdürmekteyiz. Yapılacak düzenlemelerle yatırımcıların daha etkin korunması, kurumsal kapasitenin artırılması, SPK'nin erken müdahale yetkilerinin güçlendirilmesi ve sermaye piyasalarındaki ihlallere yönelik yaptırım caydırıcılığının artırılması amaçlanacaktır.

Güçlü makroekonomik temellerimiz ve kararlı politika çerçevemiz finansal piyasalardaki herhangi bir dalgalanmanın reel ekonomiye etkilerini sınırlamaktadır. Bu doğrultuda, sermaye piyasalarımızın derinliğinin artırılmasına, finansal sistemimizin sağlamlığının pekiştirilmesine ve yatırımcı güveninin güçlendirilmesine yönelik adımlarımızı sürdüreceğiz. Finansal istikrarı güçlendiren, ekonomimizin şoklara karşı dayanıklılığını artıran ve sürdürülebilir büyümeyi destekleyen politikaların kararlılıkla uygulanmasına devam edeceğiz.

Kalkınma politikalarımızın son derece değerli bir unsuru olarak gördüğümüz sermaye piyasalarımızı güçlü bir şekilde desteklemeyi sürdüreceğiz. Yatırımcı ile manipülatörü birbirine karıştırmadan, titiz bir şekilde adli ve idari süreçleri hayata geçiriyoruz, geçirmeye devam edeceğiz. İnanıyorum ki mevcut sorunların aşılmasıyla sermaye piyasalarımız yoluna çok daha güçlü bir şekilde devam edecek, yatırımcılarına da ülke ekonomisine de kazandıracaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; konuşmamın bu kısmında öncelikle 2025 Yılı Kesin Hesap Kanunu Teklifi'ne, sonrasında da 2026 yılı sonu bütçe gerçekleşme beklentilerine ilişkin temel büyüklüklere değinmek istiyorum.

2025 yılında bütçe giderleri 14 trilyon 640 milyar, bütçe gelirleri 12 trilyon 827 milyar, bütçe açığı 1 trilyon 814 milyar, faiz dışı fazla ise 241 milyar lira olarak gerçekleşmiştir.

2025 yılı bütçe açığının gayrisafi yurt içi hasılaya oranını yüzde 3,5 olarak öngörmüştük; bu oran, başlangıç hedefimizin 0,6 puan altında 2,9 olarak gerçekleşmiştir. Deprem harcamaları hariç tutulduğunda ise bütçe açığının millî gelire oranı yüzde 2,1 olarak gerçekleşmiştir.

Bütçe giderlerinin detaylarına bakıldığında ise 2025 yılında personel giderleri 4 trilyon 88 milyar, mal ve hizmet alım giderleri 1 trilyon 73 milyar, cari transferler 5 trilyon 409 milyar, sermaye giderleri 1 trilyon 346 milyar, sermaye transferleri 360 milyar, borç verme giderleri 310 milyar, faiz giderleri ise 2 trilyon 54 milyar lira olarak gerçekleşmiştir.

Değerli milletvekilleri, içinde bulunduğumuz 2026 yılında merkezî yönetim bütçe giderlerinin 19 trilyon 660 milyar, merkezî yönetim bütçe gelirlerinin 17 trilyon 28 milyar, bütçe açığının 2 trilyon 632 milyar, faiz dışı fazlanın 193 milyar lira olarak gerçekleşeceğini tahmin etmekteyiz.

2026 yılı sonu bütçe açığının millî gelire oranını yüzde 3,1 olarak öngörüyoruz. Bütçe giderlerinin detaylarına bakıldığında, 2026 yılında personel giderlerinin 5 trilyon 735 milyar, mal ve hizmet alım giderlerinin 1 trilyon 512 milyar, cari transferlerin 7 trilyon 46 milyar, sermaye giderlerinin 1 trilyon 782 milyar, sermaye transferlerinin 325 milyar, borç verme giderlerinin 434 milyar, faiz giderlerinin 2 trilyon 825 milyar lira olmak üzere toplam 19 trilyon 660 milyar lira olarak gerçekleşmesini bekliyoruz.

2026 yılının vergi gelirlerinin 14 trilyon 586 milyar lira, vergi dışı gelirlerin ise 2 trilyon 443 milyar lira olacağını öngörüyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 2027 yılı merkezî yönetim bütçesi kapsamında 230 kamu idaresinin bütçesi bulunmaktadır. Konuşmamın bu kısmında 2027 yılı bütçe teklifimize ilişkin temel rakamları vermek isterim.

2027 yılı merkezî yönetim bütçesinde bütçe giderlerinin 27 trilyon 276 milyar lira, bütçe gelirlerinin ise 23 trilyon 408 milyar lira olacağını öngörmekteyiz. 3 trilyon 868 milyar lira olarak tahmin edilen bütçe açığının gayrisafi yurt içi hasılaya oranının ise yüzde 3,5 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Deprem nedeniyle bütçe açıklarında yaşanan arızi artış sonrasında bütçe açığını yeniden Hükûmetlerimiz dönemindeki ortalama seviyelerine yaklaştırıyoruz.

Hükûmetlerimiz döneminde mali disiplin her zaman temel önceliğimiz oldu. Bütçeyi faiz bütçesi olmaktan çıkararak hizmet bütçesi hâline getirdik. 2002 yılında millî gelire oranla yüzde 14,3 olan faiz giderlerini oldukça düşük seviyelere indirdik. Nitekim 2027 yılı bütçesinde faiz giderlerinin millî gelire oranının yüzde 3,6 seviyesinde olmasını öngörmekteyiz.

2027 yılı bütçe ödeneklerinin ekonomik sınıflandırmaya göre dağılımı şu şekildedir: Personel giderleri 7 trilyon 117 milyar, mal ve hizmet alım giderleri 2 trilyon 184 milyar, cari transferler 10 trilyon 240 milyar, sermaye giderleri 1 trilyon 855 milyar, sermaye transferleri 750 milyar, borç verme giderleri 613 milyar, yedek ödenekler 542 milyar, faiz giderleri 3 trilyon 975 milyar liradır. 2027 yılında merkezî yönetim bütçe gelirlerinin 2026 yılı gerçekleşme tahminlerine göre yüzde 37,5 artışla 23 trilyon 408 milyar liraya, vergi gelirlerinin ise yüzde 36,5 oranında artarak 19 trilyon 906 milyar liraya ulaşacağını tahmin ediyoruz.

Bütçe gelirlerinin alt kalemleri şu şekildedir: Gelir vergisi 5 trilyon 533 milyar, kurumlar vergisi 2 trilyon 223 milyar, katma değer vergisi 5 trilyon 681 milyar, özel tüketim vergisi 3 trilyon 284 milyar, diğer vergi gelirleri 3 trilyon 184 milyar, vergi dışı gelirler ise 3 trilyon 502 milyar liradır.

Vergi yükünün adil dağılımını güçlendirmek amacıyla kayıt dışılığın azaltılması yoluyla doğrudan vergilerin bütçe içindeki payının artırılması öncelikli hedeflerimiz arasındadır. Bu kapsamda yaptığımız vergisel düzenlemeler ve kayıt dışılığa yönelik aldığımız tedbirlerle 2002-2024 döneminde yüzde 34 olan doğrudan vergilerin payını 2025 yılında yüzde 37,6'ya çıkardık. Bu oranı 2027 yılında yüzde 39,9'a, program dönemi sonunda ise yüzde 40,1'e yükseltmeyi hedefliyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; orta vadeli programda öngördüğümüz makro büyüklükler çerçevesinde hazırladığımız 2027 yılı bütçesinin temel özellikleri hakkında da sizlere bilgi arz etmek isterim. Bildiğiniz üzere 2021 yılında uygulamaya başladığımız performans esaslı bütçe sistemi şeffaflığı artırmakta, hesap verebilirliği güçlendirmektedir. Bu sistemi uygulamaya devam ediyoruz ve giderek tecrübe birikimiyle genişletiyoruz. Bu kapsamda, özellikle önümüzdeki süreçte merkezî yönetim dışında mahallî idarelerin ve Türkiye İş Kurumunun bütçelerini de bu yaklaşıma uygun bir şekilde hazırlamaya başlamış durumdayız 2026'yla birlikte ve bu yaklaşımı sürdüreceğiz.

Her yıl olduğu gibi 2027 yılı bütçesini de toplumun tüm kesimlerini gözeten ve koruyan bir yaklaşımla hazırladık. 2002 yılından bugüne eğitimi en önemli meselemiz olarak gördük ve yükseköğretim kurumları dâhil eğitim bütçemizi 2027 yılında 3 trilyon 747 milyar liraya yükselttik. Böylece, merkezî yönetim bütçesinden 2002'de yalnızca yüzde 9,4 seviyesinde pay ayrılan eğitime 2027 yılında yüzde 13,7 oranla yine en büyük payı verdik. Bu kapsamda, Millî Eğitim Bakanlığı bütçesi için 2027 yılında 2 trilyon 459 milyar lira kaynak ayırmayı öngörüyoruz. 2002-2003 eğitim öğretim yılında 510 bin öğretmenimiz varken bugün Millî Eğitim Bakanlığımız bünyesinde 1 milyon 40 bin öğretmenimiz görev yapmaktadır.

Tüm çocuklarımızın kaliteli eğitime erişimini sağlamak için özellikle ilave ihtiyaçları bulunan bölgelerdeki okulların fiziki koşullarını iyileştirmeye öncelik veriyoruz. Bu kapsamda, yeni dersliklerin yapımı, okulların depremlere karşı güçlendirilmesi, bilişim altyapılarının iyileştirilmesi ve internete erişimin sağlanması gibi çalışmalar sürdürüyoruz. Örgün eğitimde derslik sayısı 2002-2003 eğitim öğretim yılında 367.145 iken 2025-26 döneminde bu sayı 769.933'e ulaşmıştır. Yapılan atamalarla birlikte öğretmen başına düşen öğrenci sayılarında önemli iyileşmeler sağlanmıştır. Yine, 2000'li yılların başlarında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ilköğretimde 28, ortaöğretimde 18 iken bugün ilkokulda bu sayı 17'ye, ortaokulda 13'e, ortaöğretimde ise 12'ye düşmüştür.

CAVİT ARI (Antalya) - Bunlar küçük özel okullardır Sayın Başkanım.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ - Eğitimin fiziki kapasitesinde sağlanan iyileşmeler sayesinde ilköğretimde 36, ortaöğretimde 30 olan derslik başına öğrenci sayıları bugün ilköğretimde 26, ortaöğretimde 21'e düşmüştür. 2026 yılında yayımlanan PISA 2025 raporlarına göre Türkiye, OECD üyesi ülkeler arasında her üç alanda da performansını anlamlı düzeyde artıran tek ülkedir. Benzer şekilde, ülkemiz 2024 yılında yayımlanan TIMSS 2023 sonuçlarına göre kısa ve uzun vadede performansını istikrarlı şekilde artıran ülkeler arasındadır.

Yükseköğretim alanında başta yükseköğretime erişim olmak üzere birçok alanda önemli ilerlemeler kaydettik. 2002 yılında ülkemizde 76 üniversite mevcut iken bu sayıyı 208'e yükselttik. Devlet üniversitesi sayısını da bu dönemde 53'ten 129'a çıkardık. Üniversite sayısının artmasıyla yükseköğretime erişilebilirlik sorunu çözülmüş, yükseköğretimde fırsat eşitliği sağlanmıştır. Artan

üniversite ve öğrenci sayısıyla birlikte üniversitelerimize ayırdığımız kaynağı da sürekli artırıyoruz. Yükseköğretim kurumları bütçelerine 2027 yılında 872 milyar lira kaynak tahsis ediyoruz. Bağımsız kuruluşların sıralamalarına baktığımızda makale ve derleme türündeki bilimsel yayın sayımızla 213 ülke arasında 15'inci sırada yer alıyoruz. Araştırma üniversitelerimizin nitelikli yayın oranı da yüzde 79'a ulaşmış olup OECD ortalamalarını bu grup itibarıyla yakalamış durumdayız. Bu başarı küresel ölçekte de tescil edilmektedir. Dünyanın en çok referans alınan yükseköğretim derecelendirme kuruluşlarından biri olan QS'in son açıklanan endekslerine göre 2'si ilk 300'de olmak üzere 6 üniversitemiz ilk 500'e girerken tarihî bir başarı göstermiş, ülke genelinde 11 üniversitemiz ise ilk 1.000'de yer almıştır. Mezunların küresel iş gücü piyasalarındaki değerini ölçen işveren itibarı metriğindeyse 3 üniversitemiz ilk 100'e adını yazdırmıştır. Orta vadeli hedefimiz ise en az 2 üniversitemizi dünyanın ilk 100 üniversitesi arasına sokmaktır. Bu yolda kararlılıkla yürümeye devam edeceğiz.

Eğitimde fırsat eşitliğini güçlendirmek için maddi durumu yetersiz ve sosyal güvencesi olmayan ailelerin çocuklarının örgün eğitime düzenli devam etmesini sağlamak amacıyla eğitim yardımları yapıyoruz. Ekonomik durumu yeterli olmayan öğrencilerimize ücretsiz pansiyon imkânı sağlıyor, yükseköğretimde makul fiyatlarla barınma imkânı sunuyoruz. Yükseköğretim öğrencilerimize burs ve kredi sağlıyoruz. İlk ve ortaöğretimde ücretsiz taşımalı eğitim hizmeti sunuyor, ücretsiz ders kitabı ve yardımcı kaynak desteğimize devam ediyoruz. Daha önce üniversite öğrencilerince karşılanan öğrenim harçlarını öğrencilerimize yük olmaması için bütçemizden karşılıyoruz. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin toplumsal hayatın her alanında var olmaları ve eşit eğitim fırsatlarından yararlanmaları için destek oluyoruz. Ayrıca, yükseköğretimde öğrencilerimizin faydalandığı yurt yatak kapasitemizi 2002 yıl sonu rakamı olan 182 binden bugün itibarıyla 981.932'ye ulaştırmış bulunuyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; eğitimle birlikte Hükûmetlerimiz döneminde en fazla önem verdiğimiz konuların başında sağlık gelmektedir. Vatandaşlarımızın sağlık hizmetlerinden en iyi şekilde yararlanmalarını sağlamak amacıyla merkezî yönetim bütçesinden sağlık hizmetleri için 2027 yılında 2 trilyon 134 milyar lira kaynak ayırıyoruz. Sağlık Bakanlığı ve yükseköğretim kurumları ile Sosyal Güvenlik Kurumundan yapılacak sağlık harcamaları da dikkate alındığında, sağlık alanında kamu kaynaklarından ayrılan toplam tutar 4 trilyon 532 milyar liraya ulaşmaktadır.

2022 yılı başında başta hekimlerimiz olmak üzere tüm sağlık personelimizin sabit ek ödemeleri merkezî yönetim bütçesine alınmıştır. "Taban ödeme" adıyla yeni bir ödeme kalemi uygulaması başlatılmıştır. Aynı zamanda, hekimlerimizin mali haklarının yanı sıra emekli aylıkları da önemli oranda artırılmıştır. Sağlık Bakanlığı bünyesindeki personel sayımız 2002 yılında sadece 257 bin iken bu sayı 2026 yılı Eylül ayı itibarıyla 923 bin kişiye yükselmiştir.

CAVİT ARI (Antalya) - Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, yirmi beş sene geçmiş, yirmi beş senede artmasın mı?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ - Geçtiğimiz günlerde Sayın Cumhurbaşkanımız da müjdesini verdi: 2027 yılında doktorlar dışında, hekimler dışında 38 bin ilave sağlık personeli alımını da planlamış durumdayız.

KAYIHAN PALA (Bursa) - Diş hekimleri olacak mı?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ - Sağlık tesislerimizi yeniliyoruz. Mevcut hastanelerimizin yaklaşık yüzde 83'ü son yirmi dört yılda yenilenmiş veya yeniden inşa edilmiştir. Aile hekimlerimiz ve aile sağlığı çalışanlarımızla beldelerimiz, uzak mahallelerimiz, köylerimiz, mezralarımız gibi sağlık hizmetine ulaşımın zor olduğu yerleşim yerlerine sağlık hizmetini biz götürmeye devam ediyoruz. Aile hekimlerimiz tarafından gezici sağlık hizmeti kapsamında 5,5 milyon vatandaşımıza ulaşılmıştır. 2017 yılında başlatılan mobil sağlık hizmetleriyle sağlık hizmetlerinin ulaşılabilirliğini, sürdürülebilirliğini, etkinliğini artırmak amacıyla bugüne kadar 880 mobil sağlık ekibiyle 17,4 milyon vatandaşımıza sağlık hizmeti sunulmuştur.

KAYIHAN PALA (Bursa) - Bu hizmetler 1963'te başladı yalnız, bunun altını çizelim.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ - İlaçta yerel üretim çalışmalarıyla 2019 yılında imal ilaç oranı kutu bazında yüzde 87,6; değer bazında yüzde 51,8 iken bu oran 2025 yılı verilerine göre kutu bazında yüzde 92; değer bazında yüzde 56 olarak gerçekleştirilmiştir.

Türkiye, tıbbi cihaz alanında dış ticaretini de geliştirmeye devam etmektedir. Burada da esas aldığımız hadise yerli üretimimizi artırmak, dışa bağımlılığımızı azaltmaktır. Rakamlar sizlere dağıttığım kitapçıkta bulunmaktadır.

Sağlık, bilim ve teknoloji alanında yerli üretimi ve millî sağlık teknolojilerini geliştirmek amacıyla Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığının yetkilerini artırıyoruz. Yerli kalp-akciğer makinesi, yapay zekâ destekli radyoloji teknolojileri, yüksek yerlilik oranına sahip ultrasonografi cihazları, yerli aşı ve biyoteknoloji ürünleri gibi alanlarda yürütülen çalışmalarla Türkiye'nin sağlık teknolojilerinde yüksek katma değerli yerli üretim kapasitesini artırıyoruz. Bilime, teknolojiye, teknolojik üretime, üretimi küresel işbirlikleriyle geliştirerek ihracatımızı geliştirmeye devam edeceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; sosyal devlet ilkesini bütün politikalarımızda temel bir esas olarak görüyoruz. Sosyal devlet ilkesiyle ülkemizin sahip olduğu refahı, toplumun tüm katmanlarına yaymaya devam ediyoruz. Dünyanın en iyi işleyen, en kuşatıcı sosyal destek sistemlerinden birine sahip olduğumuzu ifade edebilirim.

Sosyal yardım bütçemiz, 2027 yılında 1 trilyon 341 milyar lira olacaktır. Bu tutar bütçemizin yüzde 4,9'una denk gelmektedir. 2002 yılında bu oran millî gelirimizin 0,4'üydü, bugün yüzde 1,2'sine yükselmiştir.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Milleti fakirleştirmişsiniz.

İBRAHİM ARSLAN (Eskişehir) - Evet, yoksulluğun ne boyuta geldiğini gösteriyor, başka bir şey değil.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ - Türkiye zenginleşirken; Türkiye yoksullaşırken değil, zenginleşirken bu oranlar artmıştır.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Fakirleşiyor.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ - Dolayısıyla sosyal devlet ilkemiz çok daha güçlü hâle gelmiştir.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Başkanım, bu sosyal devlet Urfa'ya niye uğramıyor?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ - 2027 yılında, sosyal konut finansmanının desteklenmesi amacıyla 250 milyar, ödeme gücü olmayan vatandaşlarımızın sağlık primi giderlerini karşılamak amacıyla 186 milyar lira; 65 yaş üstü yaşlılarımız, bakıma ihtiyacı olan engelli vatandaşlarımız ve yakınlarına bağlanan aylıklar kapsamında 132 milyar, engelli

vatandaşlarımızın evde bakımına destek amacıyla 109 milyar, engelli vatandaşlarımızın eğitim desteği için 90 milyar, doğum yardımı ödemeleri için 84 milyar, ekonomik yoksunluk içinde olan çocuklarımızın ailelerinin yanında yetişmelerine destek olmak için 29 milyar, koruyucu aile uygulaması için 4 milyar kaynak ayırdık.

Vatandaşlarımızın refahını artırmaya yönelik bütçeden sağladığımız diğer sosyal amaçlı kaynaklardan da kısaca bahsetmek isterim. Vatandaşlarımızın elektrik ve doğal gazı daha ucuza kullanabilmeleri için 2027 yılı bütçesinde yüzde 62 artışla 605 milyar lira kaynak öngörüyoruz. Ekim ayında mesken aboneleri için düşük kademede doğal gazda yüzde 56, elektrikte düşük kademede yüzde 53 oranında faturalarda devlet desteği sağlıyoruz, bunu sürdürüyoruz.

İBRAHİM ARSLAN (Eskişehir) - Üst kademeye gelince de 2 katı alıyorlar.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ - 2022 yılı Ocak ayı itibarıyla asgari ücrete kadar tüm çalışanlarımızın ücretlerini vergi dışı tuttuk. Dolayısıyla bu imkândan tüm çalışanlarımız yararlanmaktadır. Bu kapsamda vazgeçtiğimiz verginin tutarı 1 trilyon 460 milyar lirayı bulacaktır, 2027 yılı için söylüyorum. Doğal gaz ve elektrikteki devlet destekleriyle asgari ücret tutarına kadar olan tüm ücretlerin vergi dışı tutulmasını da dikkate aldığımızda, sosyal harcamalara ayrılan kaynaklar 3 trilyon 406 milyar liraya ulaşmaktadır. Bu tutarın bütçemize oranı yüzde 12,5 seviyesindedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Aile ve Gençlik Fonu kapsamında Evlenecek Gençlerin Desteklenmesi Projesi'yle 81 ilimizde gerekli şartları sağlayan gençlerimize destek veriyoruz. Bugüne kadar sunduğumuz desteğin tutarı 21 milyar liraya, bundan faydalanan gençlerimizin sayısı ise 223 bine ulaşmış durumda. Burada sadece maddi destek vermiyoruz, aynı zamanda gençlere evlilikle ilgili, aile kurumuyla ilgili danışmanlıklar, eğitimler de sunuyoruz.

Proje kapsamında ilk çocuğa sahip olan ailelerin geri ödemelerini on iki aylık taksiti hibe olarak, kalan kısmı on iki ay erteleyerek uyguluyoruz. İkinci çocuk olması hâlinde ise faizsiz sağladığımız kredinin tamamını hibe olarak sunuyoruz. 2025 yılında doğum yardımı miktarlarını da güncelleyerek ailelere sağlanan destekler artırılmıştır. "Aile ve Nüfus 10 Yılı" kapsamında sürdürülen doğum yardımlarıyla Eylül 2026 itibarıyla toplam 1 milyon 320 bin 760 anneye 27,6 milyar lira ödeme gerçekleştirilmiştir.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede ilkemiz sıfır toleranstır. 112'si Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımıza bağlı olmak üzere toplam 151 kadın konukevinde 3.688 kişi kapasiteyle 81 ilimizde bu hizmetleri sunuyoruz.

Evlat edinme hizmetleriyle sıcak aile ortamına kavuşan çocuk sayımız ağustos ayı itibarıyla 21.292'ye ulaşmıştır. Bu anlamda da çocuklarımıza dönük çok sayıda altyapılarla destek oluyoruz.

Aile ve toplum hizmetleri kapsamında da sosyal merkezlerimizin sayısını 451'e ulaştırmış bulunuyoruz. Bakıma ihtiyacı olan engellilerin bakım ücretlerini devletin karşıladığı engelli özel bakım merkezlerinin sayısı 345'e, gündüzlü bakım rehabilitasyon merkezi sayısı 150'ye, umutevlerinin sayısı ise 146'ya yükselmiştir. Yine, 179 huzurevimizle yaşlılarımıza bakım hizmeti sunuyoruz. Yaşlı bireylerin aile ortamında ve kendi sosyal çevrelerinden ayrılmadan bakım hizmetleri almaları amacıyla evde bakım ve gündüz bakım hizmetlerine öncelik veriyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 2027 yılında bütçemizden tarıma 1 trilyon 305 milyar lira kaynak ayırıyoruz. Bu kapsamda tarımsal kredi destekleri için 325 milyar, tarım sektörü yatırım ödenekleri için 268 milyar, tarımsal destek programları için 235 milyar, tarımsal KİT'lerin finansmanı ve ihracat destekleri için 135 milyar lira kaynak ayırıyoruz. Tarıma yönelik olarak başta yem ve gübre teslimlerinde KDV istisnasıyla zirai kazançlarda istisna, lisanslı depoculuk faaliyetlerinin desteklenmesi gibi vergi harcamalarının 342 milyar lira olmasını öngörüyoruz. Çiftçimizin mazot maliyetlerinin yüzde 50'sini, gübre maliyetinin ise yüzde 25'ini karşılıyoruz. Tarımsal kredilerde faiz giderlerinin ortalama yüzde 70'i hazine tarafından karşılanmaktadır. 2027 yılında tarım sektörü yatırım ödeneğini 268 milyar liraya çıkarıyoruz. Bunun 174 milyar lirasını tarımsal sulama yatırımları için ayırıyoruz. Sulamadaki artışın gıda arzını da artırarak enflasyonla mücadelemize de güç vereceğine inanıyoruz.

Ülkemizde tarımsal hasıla 2002'de toplam 36,9 milyar lira iken 2025 yılında 3 trilyon 309 milyar liraya çıkmıştır. Dünya Bankası tarımsal hasıla verilerine göre ülkemiz Avrupa'da 2002'de 24,5 milyar dolarla 4'üncü sırada iken 2025 yılında 83,2 milyar dolarla 1'inci sırada yer almıştır. 2002 yılı ile 2026 Ağustos dönemi arasında tarım ve gıda ürünlerinde 118,4 milyar dolar dış ticaret fazlasıyla Türkiye tarımda net ihracatçı ülke konumundadır. Buğday unu, bulgur, fındık, kuru üzüm, kuru kayısı, incir, ayva ve dondurulmuş alabalık ihracatında dünyada 1'inci sırayı koruyoruz.

2002-2025 yılları arasında tarla bitkileri üretiminde yüzde 15,5 artışla 67 milyon tona, meyvede yüzde 39 artışla 19,6 milyon tona, sebzede yüzde 29 artışla 33,3 milyon tona ulaşılmıştır. Sertifikalı tohum üretimi 2002 yılında 145 bin tondan 9,3 kat artışla 2025 yılında1 milyon 351 bin tona ulaşmıştır. İhracatı ise 21 kat artışla 368 milyon dolara yükselmiştir. Oluşturulan güçlü altyapı sayesinde gıda tedarikinde sorun yaşamayan 64 ürünün 49'unda yeterlilik oranı yüzde 100 ve üzerinde olan bir ülke konumuna gelinmiştir.

Burada, süt üretiminden hayvancılığa, sulamaya açılacak alanlara kadar çeşitli değerler kitapçıkta özetlenmiştir. Eminim, Tarım Bakanımız geldiğinde çok daha detaylı bilgiler verecektir. Vakit açısından ben bunları müsaadenizle geçmek istiyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye'nin yenilenebilir enerji potansiyelini değerlendirebilmek için bu alandaki yatırımlarımıza devam ediyoruz. Türkiye bugün yenilenebilir enerji kurulu gücünde dünyada 11'inci, Avrupa'da 5'inci sırada yer almaktadır. HES kurulu gücünde ise ülkemiz dünyada 8'inci, Avrupa'da 2'nci sırada yer almaktadır. 2017 yılında hayata geçirilen YEKA (Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanları) modeliyle yenilenebilir enerji alanında dünyada daha iyi bir noktaya gidiyoruz. Rüzgâr kurulu gücünde Avrupa'da 6'ncı, dünyada 11'inci; güneş enerjisi kurulu gücünde Avrupa'da 5'inci, dünyada 12'nci sırada yer alıyoruz. Jeotermal enerjide ise Avrupa'da 1'inci dünyada, 4'üncü konumdayız.

2002 yılında 12.305 megavat olan yenilenebilir enerji kaynakları kurulu gücümüz 2026 yılı Eylül ayı sonunda 80.236 megavata ulaşmıştır. Elektrik kurulu gücünün neredeyse üçte 2'si yenilenebilir enerji kaynaklarımızdan oluşmaktadır. Yerli ve yenilenebilir kaynaklara dayalı üretim tesislerinin kurulu gücünün toplam kurulu güce oranı ise yüzde 72'ye ulaşmıştır.

Sakarya Gaz Sahası'ndan çıkarılan doğal gazı deniz yüzeyinde işleyerek karaya ulaştıracak Osman Gazi Yüzer Üretim Platformu 2024 yılı ortasında filomuza kazandırılmıştır. Maksimum gaz işleme kapasitesi günlük 10 milyon metreküp olan bu platformun 2026 yılının sonunda üretime geçmesi planlanmaktadır. Böylece 2027 yılında günlük toplam doğal gaz üretim kapasitemiz

20 milyon metreküpe ulaşacaktır ve devam eden çalışmalarla birlikte 2028 yılında yaklaşık 17 milyon hanenin doğal gaz ihtiyacı yerli üretimle, kaynaklarla karşılanmış olacaktır.

Gabar başta olmak üzere yerli petrol üretimimiz de artmaktadır. Bugün, ülke içinde 139 bin, ülke dışında 43 bin olmak üzere günlük toplam 182 bin varil ham petrol üretimine ulaşmış durumdayız. Son dönemlerde hem arama yatırımlarına büyük kaynak ayırıyoruz hem de yurt dışında çok önemli çalışmalar sürdürüyoruz. İnşallah buralardan gelecek müjdeli haberlerle bu alanlarda da dışa bağımlılığımızı önemli oranda düşürmeyi planlıyoruz.

Yüksek miktarda rezerv potansiyeli olan Diyarbakır havzasında geleneksel olmayan yöntemlerle petrol ve gaz kaynaklarının geliştirilmesine yönelik çalışmaları da sürdürüyoruz. Enerji ihtiyacını yerli kaynaklarla karşılamak çok temel bir politikamızdır ve bu anlamda hem teknolojik imkânlara hem aramalara öncelik verdiğimizi özellikle tekrar vurgulamak isterim.

Akkuyu Nükleer Güç Santrali'nin ilk ünitesinin 2026 yılı sonunda üretime geçmesi planlanmaktadır. Ayrıca, Sinop ve Trakya Nükleer Güç Santrallerinin gerçekleştirilmesine yönelik teknolojik yetkinliği olan ülkelerle yatırım görüşmeleri sürdürülmektedir. Tüm bu çabalar cari açığımızın kalıcı olarak azalmasına ve makroekonomik istikrarımıza güç vermektedir.

Değerli milletvekilleri, 2027 yılı bütçemizde sermaye giderleri için 1 trilyon 855 milyar lira kaynak ayrılmıştır. Ayrıca, 393 milyar lirası afet konutlarının yapımı ve altyapı giderlerinde kullanılmak üzere sermaye transferleri için 750 milyar lira, yatırımları hızlandırma ödeneği için 247 milyar lira olmak üzere toplam 2 trilyon 853 milyar lira yatırım ödeneği öngörüyoruz. Bu tutar 2027 yılı bütçemizin yüzde 10,5'ine denk gelmektedir.

İBRAHİM ARSLAN (Eskişehir) - Faiz kader değil yani.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ - Sulama projelerinden demir yollarına, havalimanlarından deniz yolu yatırımlarına birçok alanda yatırımlarımıza hız kesmeden devam ediyoruz. Demir yolları bu dönemde öncelik verdiğimiz alanların başında gelmektedir. Diğer taraftan, 12 büyük şehirde raylı sistemlerle kent içi toplu taşıma hizmeti sunulmaktadır. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığımız tarafından bugüne kadar toplam 452,4 kilometre kent içi raylı sistem hattı ülkemize kazandırılmıştır. 2026 yılı sonuna kadar 21,7 kilometre daha bu hatta ilave öngörüyoruz.

Önümüzdeki dönemde en önemli önceliklerimizden biri demir yollarının, limanlar ve sanayi bölgelerini bağlayan demir yollarının yani iltisak hatlarımızın güçlenmesi olacaktır. Bu kapsamda, Filyos Limanı ve Filyos Endüstri Bölgesi İltisak Hattı Projesi, Çukurova Bölgesi ve İskenderun Körfezi, İncesu Organize Bölgesi ve Havza Organize Sanayi Bölgesi başta olmak üzere birçok sanayi bölgemizde iltisak hattı yapım çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca, Ambarlı Limanı ile Gemlik Limanı'na demir yolu bağlantısının sağlanması için planlama çalışmaları sürmektedir.

Bölünmüş yollarda 2003'te 6.101 kilometre varken ve sadece 6 ilimiz arasında bölünmüş yol bulunurken 24.163 kilometre ilaveyle eylül sonu itibarıyla 30.262 kilometreye ulaşmış durumdayız ve 77 ilimiz arasında bu duble yol bağlantıları sağlanmış durumdadır. Bu çalışmalarımızı da sürdürüyoruz.

Hava yolunda yine Türkiye çok büyük bir atılım gerçekleştirmiştir. Yük kapasitesi 2003 yılında 303 ton iken bugün 9,6 kat artarak 2.917 tona ulaşmıştır. 2003 yılında hava yolu yolcu sayısı 34 milyon kişi iken 2025 yılı sonu itibarıyla bu sayı 247 milyonu aşmıştır ve yine artmaya devam etmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; yatırım, istihdam, üretim ve ihracat odağımızla özel sektör öncülüğünde büyüme stratejimizi sürdürüyoruz. Reel kesim destekleri için 2027 yılı bütçemizde tarımsal krediler sübvansiyon desteği hariç 658 milyar lira ödenek öngörüyoruz. Bu kapsamda, Sosyal Güvenlik Kurumu işveren prim ödemeleri için 351 milyar, Halk Bankası esnaf kredileri sübvansiyon desteği için 92 milyar, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı teşvik ödemeleri için 73 milyar, ihracat destekleri için 65 milyar, diğer reel sektör destekleri için 78 milyar lira kaynak ayırdık. Ayrıca, yatırımların teşvik edilmesi kapsamında 1 trilyon 40 milyar lira AR-GE, yenilik ve tasarım faaliyetlerinin teşvik edilmesi için 368 milyar lira olmak üzere toplam 1 trilyon 408 milyar lira vergi harcaması öngörüyoruz. 2026 yılında 50 milyar lira olan yatırım teşvik ödemelerini 2027 yılında yüzde 46 artışla 73 milyar lira olarak öngörüyoruz. Sanayi bölgelerinde çevre dostu üretimi teşvik etmeye devam ediyoruz. İlan edilen organize sanayi bölgelerimizde büyük bir yükseliş söz konusu. Endüstri bölgelerimizin sayısından AR-GE merkezlerine, tasarım merkezlerine varıncaya kadar birçok alanda eskisiyle kıyas kabul etmez seviyelere çıktığımızı görüyoruz. Onları yine kitapta rakamsal olarak görebilirsiniz.

İstihdamı Koruma Destek Programı kapsamında son dönemlerde önemli bir inisiyatif almış durumdayız ve sadece bu destek programı için 13,2 milyar TL, finansman desteği için de 202 milyon lira olmak üzere 13,4 milyar TL ödeme gerçekleştirilmiştir. Buradan 11.688 işletmemiz yararlanmış, 459 bin kişilik istihdamın korunması sağlanmıştır. Gerek KOBİ'lere gerekse hassas sektörlerdeki KOBİ dışı işletmelere istihdamı koruma perspektifiyle desteklerimizi sürdürüyoruz. Ayrıca, bu işletmelere daha elverişli şartlarda seçici krediler yönünde de destekler sunuyoruz. Yine bu kapsamda, işletmelere azami altı ay anapara ödemesiz dönem ve otuz altı aya kadar vadeyle kredi imkânı sağlanmakta, kredi maliyetinin 12 destek puanına karşılık gelen bölümü kamu tarafından karşılanmaktadır. Bu programlarımızla da geleneksel sektörlerimizde hem işletmelerimizi, üretim gücümüzü korumayı hem de istihdamı korumayı hedefliyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye son yıllarda sergilediği küresel ihracat performansıyla dünyanın en büyük 11'inci savunma ihracatçısı ülkesi olmuştur. 185'ten fazla ülkeye çeşitli savunma sanayisi ürünleri ihraç edilmektedir. Ben hep şöyle ifade ediyorum: Geçmişte paramızla alamadığımız ürünleri bugün parası mukabilinde tüm dünyaya ihraç eder bir konuma gelmiş durumdayız. Ülkemiz sanayisinin en önemli ve kritik alanlarından olan savunma sanayisini ekosistemimizin dışa bağımlılığını asgari seviyeye indirecek şekilde güçlendirmek gayesiyle hareket ediyoruz. Bu hedef doğrultusunda, üstün teknik özellikleri haiz ürünleri içeren, farklı harekât ihtiyaçlarına ve görev alanlarına hitap edecek projelerin hayata geçirilmesine yönelik çalışmalara öncelik vermekte, sektörel yetkinlikleri artırmakta ve sürdürülebilirliği sağlamak üzere muhtelif destek mekanizmaları uygulamaktayız.

Millî Savunma Bakanlığı bütçesinde savunma harcamalarının önemli bir kısmını oluşturan silah, mühimmat, silah sistemleri ve diğer savunma araçları alımlarına ilişkin ödeneklerde yüzde 129 artış yapılmıştır. Savunma ve güvenlik birimleri için Savunma Sanayii Destekleme Fonu'na ayrılan kaynak da dâhil edildiğinde, 2027 yılında 3 trilyon 454 milyar lira ödenek öngörülmekte olup söz konusu tutar merkezi yönetim bütçe büyüklüğünün yüzde 12,7'sine karşılık gelmektedir. Tüm dünyada savunma harcamalarının

arttığı bir dönemdeyiz, güvenlik risklerinin yükseldiği bir dönemdeyiz. Dolayısıyla, bu konularda çok önceden de yola çıkmış bir ülke olarak, gerekli tedbirleri almış bir ülke olarak aynı anlayışla yolumuza devam ediyoruz.

Savunma ve güvenlik kurumlarının tüm ihtiyaçlarını tasarımdan seri üretime, AR-GE ve inovasyondan sanayileşmeye kadar uzanan süreçte yerli ve millî imkânlarla en etkin biçimde karşılamak için çalışmalarımızı sürdürüyoruz. 2002 yılından bugüne proje sayısından ciroya, ihracata, tüm değerlerde ciddi bir artış var. Avrupa son dönemlerde bu konularda önceliği görmeye başladı ama Türkiye bunu çok önceden görmüştü ve savunma sanayisinde erken yola çıkmış olmanın avantajlarını bugün yaşıyoruz. Geçmişte yok denecek düzeyde olan savunma ve havacılık ihracatımız 2025 yılında 10 milyar doları aşmıştır. Savaş gemisi tasarımı ve üretimi dâhil bir zamanlar yurt dışından tedarik edemediğimiz birçok sistemin üretiminde artık dünyanın önde gelen ülkelerinden biriyiz. Kendi ihtiyaçlarımızı karşılamanın ötesinde bu sistemleri ihraç etmekteyiz. Özellikle, son dönemlerde yerli ve millî olarak geliştirdiğimiz Çelik Kubbe Projesi'yle, katmanlı hava savunma sistemlerimizle, tüm algılayıcı ve silahlarımızın bir ağ yapısı altında birbiriyle entegrasyonlu çalışması, ortak hava resminin oluşturulması, gerçek zamanlı olarak harekât merkezlerine ulaştırılması ve yapay zekâ destekli olarak karar vericilere sunulması sağlanmaktadır. Elektronik harp alanında dünyada öncü olan ülkemiz, İHA ve SİHA teknolojisinde dünyanın önde gelen 3 ülkesinden biri, kendi savaş gemisini yapabilen 10 ülkeden biri konumundadır. Daha etkili bir caydırıcılık kapasitesi ve artan ihracat potansiyeliyle Türkiye, küresel güç olma hedefi doğrultusunda emin adımlarla ilerlemektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 2023 yılında yaşadığımız tarihimizin en büyük depremi sonrasında, bölgenin yeniden imarı ve depremin etkilerinin ortadan kaldırılmasına yönelik harcamaların önceki yıllar bütçelerine etkisi konusunda bazı değerlendirmelerde bulunmak istiyorum.

2023-2026 döneminde, deprem bölgemizin ihyası için güncel fiyatlarla 5,4 trilyon lira, dolar karşılığı olarak da 104 milyar dolar harcama yapmış olacağız bu yıl sonu itibarıyla. 6 Şubat depremleri sonrasında vatandaşlarımızın ihtiyaçları hızla karşılanmış, 455.357 bağımsız bölümün inşası yapılarak hak sahiplerine teslimi sağlanmıştır. Sadece konut yapmadık, sadece iş yeri yapmadık. Değerli arkadaşlar, toplu konut bağlantı yollarından içme sularına, şehir ve kırsal altyapılardan eğitim ve sağlık tesislerinin yenilenmesine, hava limanları yenilenmesinden OSB'lere, bütün bölgede muazzam bir ihya ve inşa çalışmasını alnımızın akıyla büyük oranda tamamlamış bulunuyoruz.

2023 yılında bütçe açığının gayrisafi yurt içi hasılaya oranı yüzde 5,1 olarak gerçekleşmiştir. Deprem etkisini çıkardığınızda bu oran yüzde 1,6'dır. 2024 yılında bütçe açığımızın millî gelire oranı 4,7 olmuştu. Deprem hariç baktığınızda bu yüzde 3 seviyelerindedir. 2025 yılında yüzde 2,4 olarak gerçekleşen bütçe açığımızın millî gelire oranı deprem hariç yüzde 2,1 seviyesindedir. 2026 yılı sonunda bütçe açığının millî gelire oranının 3,1 olarak gerçekleştirilmesini öngörüyoruz. Deprem hariç bu oran yüzde 2,3 seviyesinde kalacaktır. Deprem risklerinin azaltılması, hasarların giderilmesi için yine gerekli ödenekleri 2027 yılı bütçemize koyuyoruz. Bu kapsamda ayırdığımız tutar gelecek sene için 769 milyar liradır. Deprem yükümüz azalmakla birlikte tabii ki devam etmektedir. Deprem hariç bütçe açığının gayrisafi yurt içi hasılaya oranının yüzde 2,8 olarak gerçekleşeceğini öngörmekteyiz yani gelecek yıl bu harcamalar olmasa yüzde 3'ün altında yine bir açığımız olacaktı. Deprem harcamalarının tamamlanmasıyla bütçemizde oluşacak mali alan bütçe imkânlarımız dâhilinde sosyal refahın ve üretim kapasitemizin artırılması için kullanılacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 2012 yılından Ekim 2026 tarihine kadar 2 milyon 761 bin bağımsız bölüm kentsel dönüşüm kapsamına alınmış, 2 milyon 378 bin bağımsız bölümün dönüşümü tamamlanmıştır. Böylece 12 milyon civarında vatandaşımız daha emniyetli bir ortama kavuşturulmuştur. Bu kapsamda kira yardımı ve faiz desteği ile proje ve kamulaştırma gibi ödemeler için eylül sonu itibarıyla yaklaşık 351 milyar lira destek sağladık.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Sayın Başkan, insan haklarını ihlal ediyorsunuz yani Başkan iki buçuk saattir okuyor burada; yazık, günah. Genelde bu böyle uzun olmazdı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Başkan da yoruluyor ama bitmek üzere.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ - TOKİ tarafından yirmi üç yıl içinde güncellenmiş fiyatlarla yaklaşık 6 trilyon lira yatırımla 1 milyon 770 bin konut üretilmiş olup 5 milyonun üzerinde vatandaşımız depreme dayanıklı, sosyal donatıları ve çevre düzenlemeleriyle kaliteli bu konutlarda oturmaktadır.

Konut sektöründe yeni çalışmalar da yapıyoruz. Daha önce de değindiğim gibi, çok önemli görüyoruz. 500 bin sosyal konut başlatmış durumdayız ve geçen yıl bunun için 100 milyar destek ayırmıştık.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - İnsan haklarını ihlal ediyorsunuz.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ - Bu yıl sosyal konut için yüzde 150 artışla sadece bütçemizde 250 milyar lira kaynak ayırmış durumdayız. Diğer taraftan, yaşanan kira baskısını azaltmak ve vatandaşlarımızın konuta erişimini kolaylaştırmak amacıyla ilk kez kiralık sosyal konut modelini hayata geçirdik. 15 bin kiralık konut projesiyle İstanbul'da ilk etapta yapımı tamamlanan 1.071 konut için başvurular eylül ayında toplanmıştır. Bu alanda, yine, altını çizmek isterim: Yerel yönetimlerin ve özel sektörün daha fazla inisiyatif alması için de çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Mahallî idarelere ayırdığımız kaynağı da artırmaya devam ediyoruz. Büyükşehir ve diğer belediyelerimiz ile il özel idarelerimize ayrılan toplam kaynağı 2 trilyon 384 milyar liraya çıkarıyoruz. 2002 yılında bu kaynağın bütçe içindeki payı sadece yüzde 4 iken bu oranı 2027 yılında yüzde 8,7'ye yükseltmiş durumdayız. Bu kapsamda mahallî idarelerimize genel bütçe vergi gelirlerinden 2027 yılında 2 trilyon 317 milyar lira pay ayrılmasını öngörüyoruz. Buna ilave olarak mahallî idarelerin genel aydınlatma giderlerine katkı için 23 milyar, köylerin altyapısının desteklenmesi, KÖYDES projesi için 15 milyar, belediyelerin su ve kanalizasyon altyapılarını destekleyen SUKAP projesi için 7,5 milyar lira kaynak ayırdık.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Dışişleri Bakanlığımızın yurt dışı temsilcilik ağını sürekli genişletiyoruz. 2002'de 163 olan faal dış temsilcilik sayımız bugün 267'ye ulaşmış durumdadır. 149 büyükelçilik, 14 daimî temsilcilik, 104 başkonsolosluk ve diğer birimleriyle birlikte Türkiye dünyadaki en geniş temsil ağlarına sahip ilk 3 ülkeden biri konumundadır.

Ülkemiz NATO'nun önde gelen bir müttefiki olarak sınamalar ve tehditlerle mücadele bağlamında aktif ve girişimci siyasetini sürdürmektedir. Türkiye'de yirmi iki yıl aradan sonra 2'nci, başkent Ankara'da ise ilk defa tertiplenen 36'ncı NATO Devlet ve Hükûmet

Başkanları Zirvesi başarıyla tamamlanmıştır. Antalya'da da -daha önce de belirttiğim gibi- COP Zirvesi yapılacaktır. Türk Devletleri Zirvesi gibi diğer zirveleri de düşündüğünüzde 2026 tam anlamıyla bir zirveler yılı olarak devam etmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; AK PARTİ hükûmetleri döneminde çalışanlarımızın ve emeklilerimizin aylık ve ücretlerinde enflasyonun üzerinde reel artışlar yaptık. En düşük devlet memuru aylığı 2026 yılı Temmuz ayı itibarıyla 70.224 liraya yükseltilmiştir. Temmuz ayı itibarıyla 2002 yılına göre enflasyondan arındırılmış reel artış yüzde 281 olmuştur. En düşük emekli aylığı 2026 yılı Ocak ayında 20 bine, temmuz ayı itibarıyla ise 23.552 liraya yükseltilmiştir. En düşük tarım BAĞ-KUR emekli aylığı 2026 yılı Temmuz ayı itibarıyla 23.552 liraya yükseltilmiş olup 2002 yılına göre reel artışı yüzde 661 olmuştur. 2026-2027 yıllarını kapsayan Kamu Görevlileri Hakem Kurulu kararı ve hizmet kollarına ilişkin toplu sözleşmelerde öğretmen, akademik personel, müdürler, avukat, mühendis, mimar ve teknik hizmet personeli, sağlık hizmetleri personeli, genel idare hizmet sınıfı personeli ve yardımcı hizmetler sınıfı personeli gibi birçok kamu görevlisinin hâlihazırda yararlanmakta oldukları ek ödeme, zam ve tazminat, ilave ödeme, nöbet ücreti, fazla mesai ödemesi gibi mali ve sosyal haklarda önemli iyileştirmeler yapılmıştır. En son ocak ayından itibaren memurların taban aylığına da 1.000 TL tutarında artış uygulanmıştır. Bununla birlikte 2025-2026 yıllarında hayata geçirilen düzenlemelerle devlet memurlarına ve sözleşmeli personele doğum veya evlat edinme sonrası yarım zamanlı çalışma hakkı tanınmıştır. Ayrıca, 2026 yılında yürürlüğe giren 7578 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la kamu ve özel sektörde çalışan tüm annelerin doğum izni süresi doğumdan önce sekiz hafta, doğum sonrası on altı hafta olmak üzere toplamda yirmi dört haftaya yükseltilmiştir. Önümüzdeki dönemde de emeklilerimiz başta olmak üzere geniş toplumsal kesimlerin satın alma gücünü artırıcı çalışmalar yapmak temel önceliklerimiz arasında olacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; anayasal bir denetim kurumu olan ve denetim yetkisini Meclisimiz adına yerine getiren Sayıştay Başkanlığının denetimlerine önem veriyoruz. Bu kapsamda Strateji ve Bütçe Başkanlığımızla, Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesindeki birimlerimizle Sayıştay Başkanlığınca tespit edilen bulgular üzerinde hassasiyetle çalışmaya devam ediyoruz. Bugün Komisyonumuzun gündeminde yer alan raporlar 2025 yılında yapılan denetimlere ilişkin idare raporlarını kapsamaktadır. Burada bir ayrım bazen karışıyor. Buraya getirilen raporlar dışında kamu zararı oluşturan hususlarla ilgili 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun ilgili hükümleri uyarınca Sayıştay Başkanlığımız tarafından hesap yargılanmasına konu edilmekte bu hususlar ve yargılamaya esas raporlarla alakalı olarak yargılama sonucuna göre işlemler tesis edilmektedir. Yüce Meclisin verdiği bütçe yetkisi çerçevesinde harcama ve gelir süreçlerinde planlı ve programlı çalışmalar ortaya koymak, süreçleri verimli bir şekilde yürütmek ve bunu yaparken üretken ve şeffaf olmakla mükellefiz. Bu kapsamda Sayıştay Başkanlığımızın raporlarını hassasiyetle değerlendiriyor ve gerekli tedbirleri alıyoruz.

Sayın Başkan, kıymetli milletvekilleri; 2027 yılı bütçemiz küresel belirsizliklerin arttığı bir dönemde ekonomimizin dayanıklılığını güçlendiren, üretim ve rekabet kapasitemizi dönüştürerek ileriye taşıyan, bugünün kazanımlarını kalıcı refaha dönüştürmeyi hedefleyen bir dayanıklılık, refah ve dönüşüm bütçesidir. Aralıksız olarak sunulan 25'inci bütçe olması vasfıyla bütçemiz, yönetimde istikrarı, ülkemizin kalkınma hedeflerine kesintisiz bağlılığımızı ve değişen koşullara uyum sağlama irademizi yansıtmaktadır. Türkiye Yüzyılı vizyonumuz doğrultusunda çeyrek asra ulaşan tecrübemiz, güçlü koordinasyon ve etkin karar alma kapasitemizle yapısal dönüşüm adımlarımızı kararlılıkla hayata geçirmeyi sürdüreceğiz.

Bu kapsamda, bütçemizin hazırlanmasına yön veren vizyonu, güçlü liderliği ve destekleri için Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'a şükranlarımı sunuyorum. Bütçe teklifimizin değerlendirilmesine katkı sağlayacak tüm milletvekillerimize, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyelerine ve yapıcı görüşleriyle sürece katkı sunacak tüm paydaşlara şimdiden teşekkür ediyorum. Başta Strateji ve Bütçe Başkanlığımız ve Hazine ve Maliye Bakanlığımız olmak üzere bütçenin hazırlanmasında görev alan tüm kamu kurum ve kuruluşlarımıza, görüş ve önerileriyle katkı sunan tüm sivil toplum kuruluşlarımıza ve meslek örgütlerimize yine şükranlarımı sunuyorum.

Bu düşüncelerle, 2027 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile 2025 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi görüşmelerinin ülkemiz, milletimiz için bir kez daha hayırlı olmasını diliyor, Komisyon çalışmalarımızın verimli geçmesini temenni ediyor, hepinizi tekrar saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Cevdet Yılmaz'a bu kapsamlı sunumu için teşekkür ediyorum. Ayrıca, bütçenin hazırlanmasında emeği geçen, başta Strateji ve Bütçe Başkanlığı olmak üzere tüm kurum ve kuruluşlarımıza, ilgili bürokratlara da teşekkür etmek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, şimdi görüşmelere on beş dakika ara vereceğiz. On beş dakika sonra usul üzerine bir karar alacağız, sonra da toplantıyı nihayetlendireceğiz. Bu arada da Cumhurbaşkanı Yardımcımızı uğurlamış olacağız.

Teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 16.52

İKİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 17.20
BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)
BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)
SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)
KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)
----- 0 -----

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri, 3'üncü Birleşimin İkinci Oturumunu açıyorum.

V.- KARARLAR

1.- 2027 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/282) ve 2025 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/281) ile Sayıştay tezkerelerinin görüşmelerinde uygulanacak usul ve esaslara ilişkin karar

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Toplantının açılışında da ifade ettiğim üzere, bütçe görüşme usullerine ilişkin bazı hususları okutup oylarınıza sunacağım.

(Bütçe Başkanı Mehmet Ali Meydanlı tarafından "Kararlar"ın okunmasına başlandı)

"2027 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2025 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ile Sayıştay Raporlarının Plan ve Bütçe Komisyonundaki görüşmeleri usulüne ilişkin olarak;

1) Komisyonda konuşma sürelerinin bütçenin geneli üzerindeki görüşmelerde siyasi parti grupları adına konuşmalar için yirmi dakika, Komisyon üyeleri için yirmi dakika, üye olmayan milletvekilleri için beş dakika; kamu idarelerinin bütçeleri üzerindeki görüşmelerde ise siyasi parti grupları adına konuşmalar için yirmi dakika, Komisyon üyeleri için on dakika, üye olmayan milletvekilleri için beş dakika şeklinde belirlenmesi; konuşmalarda ilave süre uzatımı yapılmaması; siyasi parti grupları adına konuşmaların en fazla 2 milletvekili tarafından kullanılabilmesi,

2) Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin söz talepleriyle ilgili olarak, her bir siyasi parti grubunun Komisyonda sahip olduğu üye sayısının en fazla 2 katı kadar üye olmayan milletvekiline söz verilebilmesi, grubu bulunmayan her siyasi parti için 2 milletvekilinin söz talebinin karşılanması; söz kaydının müzakerelerin başlamasını takiben iki saat içinde, kendi siyasi parti gruplarıyla istişare ederek Komisyon sözcüleri aracılığıyla Komisyon Başkanlık Divanına bildirilmesi, bu süreden sonra yapılacak başvuruların dikkate alınmaması,

3) Grup adına konuşmalar hariç toplantıda bulunan Komisyon üyelerinin konuşma süresinin yarısının Komisyon üyesi olmayan milletvekiline aktarılabilmesi ve bu süre aktarımının 2'nci maddedeki kontenjanı aşmamak kaydıyla bir birleşimde en fazla 2 Komisyon üyesi olmayan milletvekiliyle paylaşılabilmesi; bu kapsamda, Komisyon üyesi olmayan milletvekilinin yalnızca 1 Komisyonun üyesinin süresini kullanabilmesi, Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin kendilerine tanınan konuşma sürelerinin uzatılmaması..."

ERHAN USTA (Samsun) - Metni versinler, anlayamadık ya.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Metni dağıtalım.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Şu ana kadar geçen senenin aynısından bahsediyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri, geçen senenin aynısı. Burada süre uzatımı olmayacak.

TAHSİN OCAKLI (Rize) - Süre uzatımı yok galiba. Başkanım, bir yüzde 10 olsun ya! Bir dakika ya, ne olacak ya!

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şöyle Sayın Ocaklı, onu net karara...

TAHSİN OCAKLI (Rize) - Komisyon üyelerine bir dakika sözünü tamamlamak için olsun bari ya.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şöyle: Konuşmasını ona göre ayarlayacak, bu söz tamamlama bitmiyor çünkü.

Metni çoğaltıp dağıtalım milletvekillerine.

Devam edin.

(Bütçe Başkanı Mehmet Ali Meydanlı tarafından "Kararlar"ın okunmasına devam edildi)

"4) Sayın Bakanların bütçe, kesin hesap ve Sayıştay raporlarına ilişkin sunuş konuşmalarının otuz dakika, sorulara verecekleri cevapların otuz dakika olarak belirlenmesi,

5) Söz ve soru sırasında Komisyon üyelerine öncelik verilmesi,

6) Soru sorma süresinin Komisyon üyeleri için on dakika, üye olmayan milletvekili için beş dakika olmak üzere toplam on beş dakika şeklinde belirlenmesi,

7) 2027 yılı bütçe görüşmeleri sırasında ihtiyaç duyulabilecek teknik düzeltmelere ilişkin olarak bütçe ve kesin hesap raporu ve eklerinde Komisyon Başkanlık Divanına redaksiyon yetkisi verilmesi,

8) Gerekli hâllerde ivediliği olan kanun tekliflerinin Komisyon gündemine alınıp müzakere edilebilmesi,

9) Görüşmelerde görüntü alınmasına ilişkin hususla alakalı olarak Plan ve Bütçe Komisyonunda uygulanmakta olan teamülün devam ettirilmesi,

10) Müzakere programında meydana gelebilecek yer değişiklikleri konusunda Komisyon Başkanlık Divanına yetki verilmesi."

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) - Bu 3'üncü maddenin son cümlesini anlayamadım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bir daha okuyalım.

BÜTÇE BAŞKANI MEHMET ALİ MEYDANLI - 3'üncü madde burada "Grup adına konuşmalar hariç toplantıda bulunan Komisyon üyelerinin konuşma süresinin yarısının Komisyon üyesi olmayan milletvekillerine aktarılabilmesi..."

CAVİT ARI (Antalya) - Şöyle: On dakikalık süremizi bir başka arkadaşa... Komisyon üyesi olmayan bir arkadaşa beş dakika vereceğiz, on dakika o konuşacak, beş dakika biz konuşacağız, doğru mu?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - 2 kişi ama.

CAVİT ARI (Antalya) - Evet, en fazla 2 kişi olacak.

BÜTÇE BAŞKANI MEHMET ALİ MEYDANLI - Kontenjanı aşmayacak.

CAVİT ARI (Antalya) - Değişen bir şey yok yani buradaki on dakikayı karşıya kullandırmış oluyorsun. Sürede değişen bir şey yok.

ERHAN USTA (Samsun) - Onların beş dakikaları on dakika olabilir.

BÜTÇE BAŞKANI MEHMET ALİ MEYDANLI - İlave yok, toplam sürede değişiklik olmuyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şöyle: Başkanım, sizin Komisyon üyesi olarak diyelim on dakikanız var. Dediniz ki: "İlave 4 kişi gelecek bize, bunların bir tanesinde biz on dakika konuşmak istiyoruz." Beş dakikanızı verebilirsiniz. Bu da en fazla 2 milletvekili için yapılabilir yani siz ve Ayyüce Hanım birer milletvekiline verebilirsiniz, onun haricinde beşer... Yani siz beşer dakika, onlar onar dakika konuşmuş olur ama bir milletvekili süresini 2 milletvekiline dağıtamaz, "Ben ona beş verdim, ona da beş verdim." öyle bir şey yok. 1 kişi 1 kişiye, en fazla 2 kişi.

Bir de şöyle bir şey oluyor: "Ben bugün gelmedim, benim konuşmamı bu kullansın." Öyle bir usulümüz de yok. Komisyon üyesi burada olan milletvekilleri verebilir çünkü olmayınca bu sefer iş şeye dönüyor, üyeler gelmiyor, işte "Benim yerime bu konuşsun." buna dönüyor. Olan üyeler, burada olan, hazır bulunanlar, konuşma yapan milletvekilleri takdir ederse, uygun görürse, kendileri isterlerse devir yapabilirler.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - İlgili sayıyı...

Sayın Başkanım...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Sayın Başkanım, şimdi, Komisyon görüşmelere başladıktan sonra iki saat içerisinde Komisyon dışında söz alacak, beş dakika konuşacak olan milletvekillerimizin listesini veriyoruz. Şimdi, diyelim ki 10 kişilik bir şey var, biz 9 kişi verdik, sonradan 1 kişi geldi, ilave etme şansımız olabilecek mi o şeyde?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şöyle: Süre içerisinde aşmamak kaydıyla ona zaten müsamaha ediyoruz.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - O sizin inisiyatifinizde, o tamam, halledersiniz.

Bir de şöyle: Bu konuda çok sıkıntı yaşıyoruz yani bizim şu anda, şu sistemde bakanlara yazılı soru önergesi vermekten başka bir şeyimiz yok. Bakanlar sadece bütçe görüşmelerinde buraya geliyorlar, kendi bütçelerini savunuyorlar ve bizler de sorular soruyoruz. Geçen sene de biz bunun üzerinde durduk. Sormuş olduğumuz sorulara doğru düzgün cevap gelmiyor ya da hiç gelmiyor. Yani bu konuda geçen sene de bizim yaşadığımız sıkıntıları sizler biliyorsunuz. Mesela, ben Çalışma Bakanına -SGK Genel Müdürü buradaydı- "SGK'nin ne kadar alacağı var?" sorusunu sorduğumda devlet sırrı gibi -yazılı önerge veriyoruz- cevaplamadılar. Burada kendi yüzlerine sorduk, cevaplamadılar. Yani bu konuda ne yapılabilir, nasıl olabilir? Buradaki bu tavır, esasında bakıldığı zaman, Meclisin mehabetine yakışmayan bir durum oluyor yani burada millî iradeye yakışmayan bir durum oluyor. Bu konuda bakanları, bürokratları...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şöyle Sayın Bakırlıoğlu: Ben milletvekillerinden herhangi bir bilginin sakınılmaması gerektiği noktasında çok netim çünkü burada bürokrasi veya idare yönetimle alakalı yetki kullanıyorsa denetimle alakalı da milletvekillerinin bir yetkisi var. Dolayısıyla sorduğunuz soruların olabildiğince tamamına süresi içerisinde cevap verdiriyorum ve bunu sıkı tutuyorum. Ha, cevapların içeriğine de biz bakıyoruz. Şimdi, bu bahsettiğiniz meselede, biz bunlarda ısrar ettik, konuştuk ama mesela, sorduğu sorulara net, çok ciddi şekilde de cevap alan milletvekillerimiz de oldu yani onu takip ediyorum ama SGK'yle alakalı bu meseleye gelince, bu dönem burada kendilerine bir daha soralım. Ama sorularla alakalı ısrarcı oluyorum, onu bilmenizi isterim yani milletvekillerinin...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - O konudaki tavrınıza şahidim, biliyorum, samimiyetinize de inanıyorum ama ne yapılabilir yani?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Burada SGK'nin böyle bir tutumu oldu.

Şimdi, değerli milletvekilleri, burada bizim İç Tüzük'ten... Tabii, Meclis Başkanlığının sorular konusunda tutumunu daha net işletmesi gerekir eğer burada bir eksiklik görüyorlarsa. Ha, biz Komisyonda bütçe döneminde bunu sıkı tutuyoruz ama diğer soru önergenizle alakalı benim burada yapabileceğim bir şey yok.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Yok, ben burasıyla alakalı sordum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Burasıyla alakalı ben sıkı tutacağım bu dönem, belki daha da eksik varsa daha da sıkı tutar, üzerine gideriz.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Yüzlerce soru geliyor, hepsine cevap verecek süresi yok ki adamın.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yani burada şunu söyleyeyim: Burada yaklaşımımız...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Sonrasında yazılı da göndermiyorlar.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Mukayese de ediyorum ben gelen cevapları, sorulan soruları. İnanın, oranlarımız çok daha iyi, çok daha yüksek.

Bir de ben sizden şöyle bir şey rica ediyorum: Şimdi, bu konuşmayla alakalı talepleri ben parti sözcülerimizden istiyorum. Şöyle bir şey oluyor: Birisi geliyor, "Ben Komisyon sözcüsüyüm." diyor. Ben bilmiyorum adamı yani diyorum "Nerenin komisyon sözcüsüsünüz?"

CAVİT ARI (Antalya) - O, kendi komisyonunun sözcüsü.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Meğer kendince bir şey var, o geliyor, burayı da o... Şimdi, sizden istirhamım, biz burada Cavit Bey'le konuşuyoruz, onun üzerinden gidiyor; işte, burada Saruhan Bey'le, işte Cevdet Bey'le, Erhan Bey'le, işte Sadullah Bey'le, buradan İsmail Bey'le, bizden de Orhan Erdem Bey'le gidiyor. Dolayısıyla genelde sistemi böyle yönetiyoruz. Mesela, burada birisi geliyor, "Ben var mıyım? Beni niye eklemedin?" diyor. "Ya, ben değilim yani sizin sözcünüz bize getiriyor bu isimleri, onlar ne diyorlarsa..." diyorum. Değiştirsinler, onlar değiştirsinler. Şimdi, bunu yapmadığımız zaman iş curcunaya dönüyor. Bunu sizlerden de

özellikle istirham ediyorum. Yani arkadaşlarımızla konuşursanız... Size gelsinler, siz bize bildirin, biz bir daha bir tartışma, bir polemik içerisine girmeyelim. Bunu çok güzel yapan gruplarımız var, her gün burada mesela onda açılıyor, açılır açılmaz hemen bize getirip veriyorlar yani yazılı, adamlar böyle bilgisayardan çıkmış vaziyette getirip bize veriyorlar. Bu konuda ben de sizden özellikle hassasiyet istiyorum.

Sayın Usta, buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Çok kısa bir değerlendirme yapmak istiyorum. Tabii, bu bütçe sunuşlarına da ilk gün sunuşlarına da belki bir sınır getirmek gerekebilir. Aslında, ben normal şartlarda, Plan ve Bütçe Komisyonunda, özellikle burası bir ihtisas komisyonuysa burada süre sınırlamalarının olmamasından yanayım ama tabii bir de fiilî durum var, 7 tane grup var, bu anlamda da bir şey yapmak gerekiyor. Yani bunlar zaten geçen yılki durum, geçen yıl da kabul edilmişti, bu yıl da kabul edilecektir ama mesela, bir buçuk saatten fazla Cumhurbaşkanı Yardımcısının bir sunuşu var. Yani bakanlıklar tek tek gelecek...

GÜLİZAR BİÇER KARACA (Denizli) - İki saat on beş dakika.

ERHAN USTA (Samsun) - Evet, iki saat on beş dakika. Yani bu olmaz yani yumurta üretimine kadar...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bir saat elli dakika.

ERHAN USTA (Samsun) - Efendim, neyse işte, iki saat civarı diyelim, bence çok uzun bir sunum oldu yani çok faydalı da olmadı, kitapçık zaten var. Yani yumurta üretimine kadar da burada bahsetmenin bir gereği yok çünkü bu bakanlıkların her biri tekrar gelecek. Buraya da belki gelecek yıl için en azından, Sayın Başkan, madem öyle bir disipline ediyoruz, her şey sınırlandırıyoruz, orada da bir sınır konulmasında fayda olabilir.

Diğer bir sorun, bu bakanların sorulara verdiği cevaplar. Elbette bakanın sunumuna karışamayız, hiçbirimiz bir şey diyemeyiz, ne isterse onu sunar ama ikincisi, sorulara cevapsa formatı elinde matbu, daha önceden hazırlanmış konuşma metniyle gelmemesi lazım. Şimdi, onu yapan bakanlar var. Kimi bakanlar gayet güzel yapıyor onu, gerçekten soru soru gidiyor. Tabii, hepsini cevaplandırma imkânı olmayabilir, hepsini cevaplandırmayı tercih de etmeyebilir, siyasi sorular var, şu bu ama en azından sorulan sorulara cevap verilmesi lazım, onun sağlanması konusunda sizin hassasiyetinizi biliyoruz ama burada biraz daha gayret gösterilebilir. Gerçekten soru sorulsun, soruya cevap versin, önceden hazırlanmış, işte hâlâ "Şunu yapacağım, bunu yapacağım..." O ilk konuşmasında söyleyecek onları. Yani hani biz bazen bunu uyardığımız zaman siz de bakan da burada olduğunda ister istemez "Ben konuşmanın içeriğine karışamam." diyorsunuz, konuşmanın içeriği değil, biz soruya şöyle cevap versin demiyoruz, soruya cevap versin, soruya nasıl cevap veriyorsa versin ama soruya cevap versin, bizim istediğimiz o, bence burası önemli.

Bir de tabii, şu: Bu da biraz ileriye dönük, tutanaklara geçmesi açısından... Şimdi, normal şartlarda baktığımızda, Genel Kurulda süreler gruplara eşit dağıtılıyor ama bizim Plan ve Bütçe Komisyonundaki usul aslında gruplara göre yani büyük grup ile küçük grubun konuşma süreleri farklılaşıyor. Bu, normalde belki de olmaması gereken bir şey. Dolayısıyla, süreleri bunun daha altına düşürmek bizim gibi milletvekili sayısı az olan gruplarda bir parti olarak kendimizi ifade etmekte birtakım zorluklar çıkarabilir yani şu anda o riskle karşı karşıya olduğumuzdan değil ama daha sonrası için de bunun olmaması daha doğru olur diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ederim.

Sayın Arı...

CAVİT ARI (Antalya) - Sayın Başkanım, geçmiş dönemlerde de burada konuşulduğu üzere, öncelikle, süre sınırlamasının doğru olmadığını buradan tekrar etmek istiyorum. Geçen dönemlerde de süre sınırlaması konusuna itiraz etmiştik, aynı itirazımızı tekrar ediyoruz. Geçen yıl, burada, uygulamayla ilgili bir karar alındı, bu karara da biz yine itiraz etmiştik grup olarak. Bu itiraz ettiğimiz karardan bugüne tek değişiklik süre uzatımları konusu. Süre uzatımlarında geçen sene yüzde 10 gibi bir ilave yapılmıştı, beş dakikaya bir dakika, on dakikaya bir, yirmi dakikaya iki dakika şeklinde, o da bir toparlama süresi şeklinde olduğu için uygulanmaktaydı. Şimdi, sonuç itibarıyla bu süre uzatımının kaldırılmış olmasına da biz itiraz ediyoruz ve doğru görmüyoruz. Bununla birlikte, buraya bakanlar geliyor, bakanlar geldiğinde ne kadar kamera varsa resmîsi, özeli, hepsi burada toparlanıyor. Sayın bakanlar konuşurken bazen canlı yayın, bazen normal kayıt, sonra bitiyor, burada toparlanıp gidiyorlar, tekrar bakan bey cevaba başlayacağı zaman aynı kamera ekibi tekrar buraya geliyor ama milletvekilleri konuşacağı zaman bir tane kameranın burada kalmasına müsaade edilmiyor, bu da bir adaletsizlik doğurmakta, bizim de sesimizin bu kanallar tarafından kaydedilip yayınlanmasında fayda var. Biz, bu yıl bu konuda bir farkındalık yapılması, canlı yayın imkânının sağlanması gerektiğini buradan özellikle talep ediyoruz. Aksi hâlde, sadece bakanlar burada konuşuyor, kamuoyuna servis ediliyor; biz kendi imkânlarımızla, buradan çekmeye çalıştığımız telefon kayıtlarımızla duyurmaya çalışıyoruz, bu da özellikle milletvekillerinin sesinin yeterince duyurulmasını önlemiş oluyor.

Onun dışında, burada, komisyonun -bir uzlaşı demeyeyim ama- bir uyum içerisinde çalışmasını, burada verimli bir çalışma ortamı sağlanmasını biz de isteriz. O nedenle, milletvekillerinin konuşma hakkının, düşüncelerini doğru bir şekilde izah edebilme hakkının sağlanması buranın temel görevidir, bunlar sağlandıktan sonra da burada başarılı bir çalışma süreci geçirecektir diyorum.

O nedenle, tekrar söylüyorum, öncelikle, tamamen süre sınırının olmaması gerektiğini tekraren söylüyoruz, geçen yıl uygulanan ve itiraz ettiğimiz ilave süre meselesinin de bu dönemde tekraren uygulanması gerektiğini ifade ediyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Arı, teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, bütçe ve kesin hesap biliyorsunuz, belli bir takvime bağlı bir süreç yani işte, 17 Ekime kadar gelmesi gerekiyor, geldikten birkaç gün sonra sunuma alınıyor, ondan sonra bir hafta geçiyor üzerinden, aşağı yukarı altı yedi gün geçiyor üzerinden, geneli üzerindeki müzakereleri alıyorsunuz, bir takvimi var bunun ve yılbaşından önce de yasalaşması gerekiyor, yeni yıldan önce, aksi takdirde hükûmet... Aslında, hani Amerika'da "Hükûmet duruyor." diyorlar ya, bizde de bütçe kanunu geçmezse hükûmet durur, harcama yapamaz çünkü. Geçmiş dönemlerde değerli milletvekilleri, bir günde 2 bakanlığın müzakereleri yapılıyordu. Biz, şu an, bir gün için sadece 1 bakanlık alıyoruz ki yeteri kadar tartışılsın çünkü ben Komisyon üyeliği de yaptım burada, 2 bakanlığın

geldiğini biliyorum burada, 2 bakanlığı aynı gün görüşüyorduk. Dolayısıyla, 2 bakanlık hemen hemen aynı günde bitiyordu, aynı saatlerde bitiyordu. Biz, bunun yerine tek bakanlığı alıyoruz, bunu da sizlerin takdirine sunuyorum.

Değerli milletvekilleri, şöyle: Bazen tekrara düşüyoruz, nihayetinde bu işin yükünü Plan ve Bütçe Komisyonu üyeleri çekiyor. Biz burası kapanına kadar hep beraber yani iktidar, muhalefet milletvekilleri, ben de Komisyon Başkanı olarak hep buradayız ve sabah onda biz yine buradayız yani gece on bir, on ikide, birde bitse gidiyoruz. Bir de takdir edersiniz ki ışık ve sese maruz kalıyoruz ve bu ışık, ses, -işte, insanların belli bir yaşı da var- sağlığımızı etkiliyor. Dolayısıyla, bir daha sabah erken kalkıp geleceğiz tekrar. Eğer biz bunu disipline etmezsek... Bu zorluğu biz hep beraber yaşıyoruz. Şimdi, şunu görüyorum bazen: Tekrar çok oluyor. Burada Grup Başkan Vekilliği yapan milletvekillerimiz de bilir, iki dakikada aslında çok şey anlatabiliyorsunuz, biz Grup Başkan Vekilleri iki dakikada meramımızı anlatabiliyorduk. Dolayısıyla, süreye bağlı kaldığımız vakit meramımızı yine anlatabiliriz yani şimdi on dakikada anlatamadığımızı ilave bir dakikada da anlatamayacağız. Genelde şöyle yapılıyor: "On dakika... Ha, bir dakika daha gelecek." diyor, konuşma bitiyor, "Daha yetiştiremedim." diyor, bunun bir sonu olmuyor. Ben özellikle bu konuda sizden hassasiyet bekliyorum.

Bir de değerli milletvekilleri, bazı arkadaşlarımız, bazı milletvekili arkadaşlarımız, Komisyon üyesi olmayan yani Komisyon üyesi olmayan fakat görüşlerini açıklamak için buraya gelen milletvekillerimiz buranın kurallarına uymuyorlar, süresi bitiyor, ayağa kalkıyor, olduğu yerden bağırıyor. Yani bunun bir getirisi yok, bir karşılığı yok. Yani anlamakta zorlanıyorum. Şöyle bir çekim yapsak, ben buradan kendisini çeksem sonra kendisine izletsek... Ya, hakikaten buradaki insanların her biri bir milletvekili, halkın oyuyla seçilmiş, gelmiş ve belli birikimi olan insanlar, hepsi böyle yani iktidarı da muhalefeti de. Dolayısıyla, bu görüntüler... Yani sözün keskinliği, kelamın gücü vardır. Yani buraya vurmakla, bağırarak işte "Süre doldu, ben konuşacağım." demekle bir şey olmuyor veya tartışma çıkarıp Komisyonu araya zorlamak, ara verip tekrar gelip toplanmanın o milletvekiline de bir faydası yok. Naçizane, 2011 yılından beri farklı farklı alanlarda burada görev yaptım, bu şekilde bir tavır sergilemenin de onu ortaya koyan milletvekiline de bir faydası yok. Yani politik ve siyasi bir ağırlık kendi grubunda da kendi siyasi partisi içerisinde de halk nezdinde de oluşturmuyor aslında. Ben grup sözcülerimizden özellikle istirham ediyorum, böyle birkaç arkadaşımız var; maalesef, konuşmaya geldikleri zaman Komisyonda bu gerginlik belli olacak yani. Bunu bu dönem yapmasalar iyi olur, bu ricamı size özellikle iletmek istiyorum.

Sayın Usta, buyurun lütfen.

ERHAN USTA (Samsun) - Çok kısa bir önerim olacak Sayın Başkan.

Ya, şimdi, tabii, sabah onda başlıyoruz, sadece pazartesi günleri olduğu zaman on birde başlıyoruz yanlış hatırlamıyorsam...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Onu da Başkanım hep on yapacağız bundan sonra.

ERHAN USTA (Samsun) - Hayır, hayır, bence hep on bir yapalım, ben onu önereceğim; şunun için: Şimdi, gerçekten buradan gidiyoruz, yoruluyoruz, sabahleyin bir daha tekrar, özellikle sözcüler olarak sabah ilk konuşmaları yapacağız, hazırlanmamız gerekiyor. Yani bir de vakit olunca geceyi nasıl olsa biraz daha uzatalım deriz, hiç olmazsa on birde başlarsak...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Başkanım, uzuyor yine, yine uzuyor.

ERHAN USTA (Samsun) - Bilmiyorum yani bir düşünelim bunu ama gerçekten dinlenemiyoruz, trafik de var.

CAVİT ARI (Antalya) - Ben de uygun görüyorum Başkanım, sabah erken yetişmesi de zor oluyor bize.

ERHAN USTA (Samsun) - Bakın, trafik de var. Şimdi onda buraya yetişebilmek için... Bir de işte, mesela başka şu oluyor, bu oluyor, zamanında burada olalım falan diyoruz, hani başkası gibi geç gelemiyoruz, ondan sonra, gerçekten yoruluyoruz. On bir olsa ne olur ki? Emin olun, on bir de olsa on da olsa yine -bu gece- işte onda bitiyor, dokuzda bitiyor, yine aynı biter, hiç olmazsa sabahları biraz daha dinlenmiş oluruz. Bilmiyorum, bir düşünelim bunun üzerinde.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şimdi Başkanım, şöyle bir şeyiniz olursa, biz on birde de başladığımız zaman bu sefer bir saat gene sarkıyor. Şöyle bir...

ERHAN USTA (Samsun) - Bunun gece biteceği üç aşağı beş yukarı belli.

CAVİT ARI (Antalya) - Başkanım, sarkması değil de gerçekten sabah erken uyanıp gelmesi, yetişmesi zor oluyor yani.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bakın, gece geç gidiliyor.

Değerli milletvekilleri, şöyle kısıtlarımız var: Şimdi, burada, grupların konuşma süreleri, gelecek olanlar, hepsini hesaba kattığınız zaman on birde başladığımız zaman bir saat geç bitecek burası yani on birde başladığımız zaman dokuzda bitecekse onda bitecek, onda bitecekse on birde bitecek.

ERHAN USTA (Samsun) - Geç başlayınca saat baskısı üzerimizde biraz daha fazla olacak ne olursa olsun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Başkanım, inanın, inanın...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Şöyle Sayın Başkanım...

ERHAN USTA (Samsun) - Ama sabah dinlenemiyoruz ya.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ben onun...

ERHAN USTA (Samsun) - Gider gitmez zaten yattığımız yok.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Sayın Başkanım, zaten uzatma hikâyesini...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Zaten on birde başlayıp on birde bitirirsek on birde başlayabiliriz.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Sayın Başkanım....

ERHAN USTA (Samsun) - İsmail Bey, laf atmazsa biter.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Başkanım, İsmail ağabey, bir saniye...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Değerli Başkanım...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Milletvekilleri, şöyle yapalım...

ERHAN USTA (Samsun) - Sen laf atmazsan iyi olur.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri...

CAVİT ARI (Antalya) - İsmail Bey ilk defa muhalefete destek verdi, konuşmasını talep ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri, bir saniye... Herkese söz veriyorum.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Zaten bir dakika uzatmayı vermeyeceğiniz için zamandan çok ciddi bir tasarruf edileceğini ben düşünüyorum.

TAHSİN OCAKLI (Rize) - Bir oylama isteyelim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yapacağız oylamayı şimdi.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Veriyorlar değil mi? Geçen sene veriliyordu.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Beş dakikalara vermiyorduk.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Gene alıyorlardı sanki ya, almıyorlar mıydı?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Beş dakikalara vermiyorduk.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Gene bir tasarruf olacaktır orada eğer uygun olursa yani o yüzden...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şöyle: Değerli milletvekilleri, şimdi, salı günü saat onda toplanacağız, haftaya salı, ondan sonra da Meclis var zaten bir gün sonra, sonra zaten 29 Ekim var, bir orayı görelim uygun görürseniz.

CAVİT ARI (Antalya) - Salı, çarşambayı on yapalım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ondan sonra tekrar değerlendirelim, ona göre bir daha değerlendirelim uygun görürseniz, olur mu?

CAVİT ARI (Antalya) - Uygundur, sizi kırmayız Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yok, estağfurullah. Benim anlatmaya çalıştığım şey şu: Nihayetinde dinlenerek gelmek hepimiz için daha iyi, biraz daha kuralları sıkı tutmak istememizin arkasındaki sebep de bu.

Bir de özellikle grup sözcülerimizden şunu istirham ediyorum: Şimdi, bu sürelerle alakalı meselede arkadaşlarımızla konuşursanız... Yani -bizim kurallarımız- karar alındı, tamam, siz görüşünüzü belirttiniz, itiraz ettiniz, nihayetinde Komisyon bir karar aldı, bunları önden sizin onlara söylemeniz ve bu konuda hassasiyetimizi bilmeleri... Çünkü böyle olursa daha sağlıklı müzakere ederiz diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, az önce okuduğumuz kararı oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler...

CAVİT ARI (Antalya) - Biz kabul etmiyoruz Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - ...Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

CAVİT ARI (Antalya) - Biz kabul etmiyoruz Başkanım.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Hem edenler için destek hem etmeyenler için.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri, kabul edilmiştir.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Cavit Bey kabul etti.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Görüşmeleri kapatıyorum.

İyi akşamlar diliyorum.

Kapanma Saati:17.44